

ЖЕНСКИ ПОКРЕТ.
ženski pokret.

М. Ж. А. — БЕОГРАД.

ЖЕНСКИ ПОКРЕТ

СВЕСКА 9 — 15 НОВЕМБАР — ГОДИНА V (1924)

Уредник, ВЕРА ЈОВАНОВИЋ

САДРЖАЈ:

- 337 КОНФЕРЕНЦИЈА МАЛЕ ЖЕНСКЕ АНТАНТЕ У БЕОГРАДУ
- 340 ПОЗДРАВНИ ГОВОР Г-ЋЕ КАНТАКУЗЕН ПРЕДСЕДНИЦЕ М. Ж. А.
- 341 ИЗВЕШТАЈ Г-ЋИЦЕ ЧЕРКЕЗ, СЕКРЕТАРА М. Ж. А.
- 343 ИЗВЕШТАЈ Г-ЋЕ ФРАНТИСКЕ ПЛАМИНКОВЕ О КОНФЕРЕНЦИЈИ МЕЂУНАРОДНОГ ЖЕНСКОГ САВЕЗА У WEMBLEY-У
- 348 ФЕМИНИЗАМ У ГРЧКОЈ . . . . . Хелена Негропоншес
- 351 ИЗВЕШТАЈ Г-ЋЕ АЛЕКСАНДРИНЕ КАНТАКУЗЕН О РАДУ РУМУНСКЕ СЕКЦИЈЕ МАЛЕ ЖЕНСКЕ АНТАНТЕ И РУМУНСКОГ НАРОДНОГ ЖЕНСКОГ САВЕЗА
- 356 IZVEŠTAJ Dr. J. BUDZINSKE — TIĆICKE SA KONGRESA INTERNACIONALNE LIGE ŽENA ZA MIR I SLOBODU . . . . .
- 361 ИНТЕРНАЦИОНАЛНА АЛИАНЦИЈА ЗА ЖЕНСКО ПРАВО ГЛАСА . . . . . Авра Теодоропуло
Милена Ашанацковић
- 364 НЕЗАКОНИТО ДЕТЕ . . . . . Калисо Бошез
- 365 ПОЛОЖАЈ ВАНБРАЧНЕ ДЕЦЕ У РУМУНИЈИ . . . . . Др. Будинска Тилицка
- 372 ДАНАШЊЕ ЗАКОНОДАВСТВО О ВАНБРАЧНОЈ ДЕЦИ У ПОЉСКОЈ
- 374 ДИСКУСИЈА О ВАНБРАЧНОМ ДЕТЕТУ .
- 376 ФЕМИНИСТИЧКО ПИТАЊЕ
- 376 MIŠLJENJE JAVNOSTI I FEMINIZAM U JUGOSLAVIJI . . . . . Алојзија Штеби
Франкиска Пламинкова
- 379 МЕТОДЕ . . . . . Алојзија Штеби
- 381 DRŽAVA IN DOLŽNOSTI . . . . . Др. Будинска Тилицка
- 387 ГРАЂАНСКА ПРАВА ЖЕНА У ПОЉСКОЈ
- 389 НАЈБОЉА СРЕДСТВА ЗА НАШУ ПРОПАГАНДУ . . . . . Елен Одобеску
- 390 КАКО ДА ПРОБУДИМО ИНТЕРЕСОВАЊЕ ЖЕНА ЗА ЊИХОВА ПРАВА? . . . . . Марија Карбанова
- 391 ТАЈНЕ СЕДНИЦЕ . . . . .
- 392 ЗАКЉУЧАК . . . . .

Женски Покрет излазиће од сада сваког 15-ог у месецу.

Да би се омогућило уредно излагање листа, молимо све наше поверенике и све наше прешлашнике да **одмах** измире своју прешлашу за ову годину.

Уредиштво.

ЦЕНА 5 ДИН.

ЖЕНСКИ ПОКРЕТ

СВЕСКА 9 — 15. НОВЕМБАР — ГОД. V (1924)

КОНФЕРЕНЦИЈА МАЛЕ ЖЕНСКЕ АНТАНТЕ У БЕОГРАДУ.

Према одлуци прошлогодишње Конференције М. Ж. А. у Букурешту, одржана је друга конференција, од 30 октобра до 3 новембра у Београду.

На тој конференцији биле су заступљене ове државе: Румунија, Чехо-Словачка, Пољска, Грчка и наша држава. Румунија је била заступљена са седам делегата: г-ђа Александрина Кантакузен, председница М. Ж. А. и потпредседница Румунског Женског Савеза; г-ђица Черкез, професор, секретар М. Ж. А.; г-ђа Калипсо Ботес, професор, благајник М. Ж. А., председница Румунског Женског Савеза; г-ђа Елен Одобеску, делегат М. Ж. А.; г-ђа Кобиловићи и г-ђица Флоренс Сучју дошле су ради организовања изложбе Ж. М. А.; и г-ђа Фулмен, новинар. Из Чехословачке дошла је г-ђа Франиска Пламинкова, одборник општине Прага, председница Чехословачког Женског Савеза, и председница Друштва за Право Гласа Жене; г-ђа Барбара Седлакова, делегат М. Ж. А.; г-ђа Елишка Туркинова, народни посланик; г-ђа Марија Карбанова, делегат; затим г-ђе Хлавачова и Јехличкова које су дошле ради организовања изложбе. Пољска је дала само два делегата: г-ђа Д-р Будимска—Тилицка, одборник општине Варшавске, потпредседница М. Ж. А. и г-ђа Добженска, председница Професионалног Удружења Жена запослених у индустрији и трговини. Грчку је представљала г-ђа Авра Теодорспуло, председница Лиге за Право Жене, представник М. Ж. А. у Интернационалној Алијанцији за Женско Право Гласа; г-ђа Хелена Негрипонтес, уредник феминистичког часописа „Борба Жене“; и г-ђица Калиопа Мизотакиз, делегат. Наши делегати на конференцији биле су: г-ђа Делфа Иванић, председница Народног Женског Савеза и потпредседница Кола Српских Сестара; г-ђа Злата Ковачевић—Лопачић, потпредседница Народног Женског Савеза; г-ђица Алојзија Штеби, председница Феминистичке Алијанције; г-ђа Радунка Чу-

бриловић, потпредседница Женског Покрета у Сарајеву и г-ђица Милена Атанацковић, секретар Народног Женског Савеза и шеф политичке секције Женског Покрета.

Поред ових званичних делегата јавним седницама присуствовали су и делегати Југословенских Жена из Загреба, Женског Народног Савеза из Загреба, Одбора Књегиње Љубице из Загреба, затим делегати Феминистичког Клуба из Љубљане, Сплошног Женског Друштва из Љубљане и Марибора; Женског Покрета из Сарајева и Крагујевца; као и многобројни делегати разних друштава из Београда и оближњих места. Све оне присуствовале су јавним седницама, и својим присуством допринеле да цео скуп добије што лепши изглед и буде израз свих женских организација у нашој држави.

Рад М. Ж. А. почео је, 29. октобра, отварањем врло успеле изложбе разних женских радова из свију земаља чланова М. Ж. А., и уметничке и литерарне изложбе наших жена уметника и списатеља.

30. октобра у 9 часова пре подне, у сали дома Земљорадничких Задруга, г-ђа Кантакузен, председница М. Ж. А. отвара прву седницу.

Пре прелаза на дневни ред г-ђица Милена Атанацковић поздравља госте овим речима:

Госпође,

Са најискренијим осећањем задовољства и радости поздрављам Вас, драга председнице, као и остале представнице: пољских, чехословачких, румунских и грчких жена, у име свих феминисткиња Југославије. Част која је данас жени припала, била је додељена нашој председници, г-ђи Лепосави Петковић, која би је могла примити са много више права од мене. На нашу велику жалост, материнска дужност ју је данас задржала крај постеље болесног детета, али можемо бити сигурни, да она прати наш рад, и неће изостати да предузме своју улогу у нашем феминистичком покрету, чим јој најузвишенијој задаћа жене — материнска дужност то дозволи.

Поздрављајући Вас са „добро нам дошли“ благодарим Вам уједно што сте учинили напор да пређете велики пут, да би овде, код нас и са нама, манифестовали потребу за ослобођење жене, као и потребу интернационалне солидарности у социалним и политичким питањима.

Наша конференција обележава важан догађај у историји феминизма наше земље, јер је то први пут да жене страних на-

рода дођу у нашу земљу, ради сарадње у послу који нас је окупио.

Ми немамо намеру на нашим седницама вршити пропаганду, да би доказали правичност нашег захтева — сама стварност највише говори у нашу корист: Не постоје дужности према држави, коју жена није приморана да изврши; ми плаћамо порезу, приморане смо покоравати се свима законским прописима. Свака жена доприноси својим радом за опште благоднање људске заједнице, било као мати, било као интелектуална или мануелна радница. Али ипак зато, није јој дозвољено да учествује у управи исте заједнице. Ово ненормално стање не може више дуго трајати; највиши принцип демократских идеја, које сваким даном све више продиру, захтева да сви грађани уживају иста права, без разлике пола и класе. Никаква сила више није у стању зауставити њихов прогрес — и питање о општем праву гласа у ширем смислу, код нас је само питање времена.

Организација чини снагу, и да би убрзали прогрес демократских идеја, ми се удружујемо. Сви социални покрети су у своме почетку имали жучне противнике а врло често само зато, што су им ти покрети у суштини били непознати. Феминистички покрет такође има огроман број противника, нарочито у нашим балканским земљама. Често нам они подмећу као главни циљ идеју, против које ми устајемо. И да би омогућили свима да се упознају са нашим радом састале смо се. Овога пута, излагањем свога рада, упознаћемо све, шта је жена учинила у земљама, где ужива сва права, где има директна утицаја на живот друштва, видећемо све напоре које она чини да својом живом речи и својим радом утиче на ток догађаја у земљама где је још изолована из државне управе.

Жена је прекорачила границе, које су вековима уоквиривале њену активност: она је ушла у јаван живот у моменту, кад су нови принципи живота захтевали њену сарадњу. Она која је вековима била роб, најбоље ће умети бранити слободу, коју данас има право да захтева свако биће; она која је на жртвенике морала стављати плод утробе своје, умеће најбоље пропагирати идеју мира и љубави према човечанству. Чувајући у срцима љубав за родну земљу, ми жене морамо захтевати да границе државе престану бити узроци непријатељства за два суседна народа. Стиснимо руке, приближимо се и трудимо се ми жене, које играмо главну улогу у васпитању човека, да поставимо љубав према ближњему, изнад сваке друге љубави.

Молим председницу да отвори конференцију, изражавајући нашу жељу, да идућа конференција М. Ж. А. поздрави улазак нових чланова, из осталих земаља на Европском Истоку, које данас тешко пате од предрасуда, од којих ми морамо ослободити целокупно друштво.

ПОЗДРАВНИ ГОВОР Г-ЋЕ КАНТАКУЗЕН ПРЕДСЕДНИЦЕ М. Ж. А.

Госпође,

Са дубоким задовољством отварам данас другу конференцију М. Ж. А. Кад смо, пре две године, поставили основице нашег удружења, једни су се смешкали, а други, наклоњенији, поздравили су са симпатијом наш рад, али ипак нису веровали у његов успех. Данас су за све очигледни резултати наше сарадње и они се резимирају у изложби коју смо овде организовали, и која је доказ стварног напора који чинимо да би се боље упознали, да би се више ценили, и да би поред уговора створили истински савез душа и срца.

Друга конференција М. Ж. А. имаће да проучи животна питања о развићу жене и детета. На првом месту додирнућемо питање ванбрачног детета да би се дефинитивно споразумели о општим начелима која треба да буду пресудна приликом реформе грађанског законика у погледу жене и детета.

Данашњи дан посвећује се, нарочито, излагању рада сваке секције у току године.

Али, пре него што почнемо нашу седницу сматрамо за дужност да изразимо захвалност Њ. В. Краљици Југославије, која нас је удостојила својим присуством приликом отварања наше изложбе. Сматрамо такође за дужност да благодаримо представницама југословенске владе, који су увек давали сву своју потпору ради успеха нашега састанка. Најзад, морамо да изразимо наше дивљење председници југословенској, нашим пријатељицама, и сарадницама, које је изазвало код нас њихов методичан, храбар и одан рад. Уз такве сараднике мора се победити. Једна земља може да се поноси таквим женама.

Објављујем да је седница друге конференције М. Ж. А. отворена.

ИЗВЕШТАЈ Г-ЂИЦЕ ЧЕРКЕЗ, СЕКРЕТАРА М. Ж. А.

Госпође,

Пошто смо се, годину дана после конференције у Букурешту, поново искупиле, дозволите ми да, ради континуитета нашег рада, врло кратко споменем последњу седницу на којој смо донели предлоге за даљи рад. Тако ћемо видети да ли смо им остали верни.

Прво је било решено, да се изда брошура са свима говорима одржаним на јавној седници у Букурешту. И ако су новчане жртве биле потребне, благодарећи прилогу г-ђе Кантакузен, брошура је могла изићи и бити послана у свих пет континената свима пацифистима и феминистима. Ова је књижица упознала свет са М. Ж. А. и многи одговори, међу којима ћу напоменути само одговор Њ. В. Краљице Холандске, дају доказа о интересовању које је наша организација свуда пробудила.

Многи су састанци одржани у земљама које припадају М. Ж. А. где су дати извештаји о нашем раду; чланци су излазили преко целе године у великим листовима наших земаља. Брошуре су измењиване, нарочито између нас и Чехо-Словачке. Екскурзија румунских госпођа са једном групом малих ученика ортодоксног института у Праг, такође је била у складу са нашим програмом и пријем од стране чешких госпођа превазишао је све што се могло очекивати од њихове добро познате љубазности. Ова екскурзија, осим зближења између нас и суседних и пријатељских држава, имала је добру страну да скрене пажњу владе и штампе на нас што је изазвало већу пропаганду за нашу М. Ж. А. Такве би екскурзије требало организовати између наших земаља сваке године.

За време политичког састанка представника М. А. у Прагу, наша председница послала је г-ђама Пламинковој и Пуркиновој овај телеграм:

Г-ђе Пламинкова—Пуркинова.

Молимо поздравите конференцију Мале Антанте у име наше и уверите њихове екселенције о нашој оданости заједничком циљу.
председница *Кантакузен*

Г. Бенеш је одговорио:

Дао сам министрима који узимају учешћа у М. А. ваш телеграм са поздравом М. Ж. А. који сте имали доброту да пошаљете. Овлашћен сам да Вас замолим да изразите члановима

М. Ж. А. нашу најискренију благодарност и да их уверите да је тај нов израз симпатије врло обрадовао министре и да они заиста цене сарадњу М. Ж. А. на заједничком раду.

ваш Дг. Бенеш

На пацифистичком конгресу у Лондону, М. Ж. А. је делегирала г-ђу Пламинкову. Сувише смо доцкан Силе извештене о одласку г-ђе Тилицке за Вашингтон да бисмо је могле овласти за званичног делегата; но ипак је било од огромне користи да смо имали једног нашег члана тамо и саслушаћемо са најживљим интересовањем и оба извештаја који су на дневном реду.

Билтен који смо желели нисмо могли издавати прошле године због оскудице у новцу.

С тога смо на дневни ред ставили дискусију о предлозима шта би свака земља могла да учини за његово издавање.

На супрот томе, данас смо имале прилику да се дивимо међународној изложби женских радова, која је предложена прошле године, а која је сада остварена. Ради већег развијања нашег рада у економском погледу, Биро је предложио да се наша делатност подели на 4 комисије: економску, политичку, законодавну и публицистичку. Најзад, пошто је букурешка конференција изјавила жељу да се у Атини и Букурешту отвори Женски Клуб, ми смо позвали на јавни упис приложнике за оснивање женског дома — огњишта, где ће се свака румунска жена осетити као код своје куће и одакле би зрачила женска активност. Надамо се да ћемо до идуће године почети са остваривањем нашег лепог пројекта.

Најзад, од пролећа почела је жива преписка између делегата и Бироа ради установљења дневног реда београдске конференције. Трудили смо се, у колико је било могуће, да водимо рачуна о свима жељама која су изразиле наше драге колегинице, и у исто време да очувамо сразмере наших разговора и једну хомогену целину, које се односе на питање које чини базу наших брига: начин да се жена пробуди.

Београдска конференција узеће у разматрање различите предлоге које смо поднели у смислу аутономије Ж. М. А. а донеће одлуку по томе. На крају ће се одредити делегати за Интернационални Савез чију ће кандидатуру Ж. М. А. подупрети. Она ће, најзад, сходно статутима, дати директиву, за рад за идућу годину и постараће се за избор нове председнице, и места у коме ће се одржати идућа конференција.

Упутиће се адреса Лиги Народа ради упознавања М. Ж. А. дајући јој тиме вредност коју она заслужује по своме раду.

ИЗВЕШТАЈ Г-ЋЕ ФРАНТИСКЕ ПЛАМИНКОВЕ О КОНФЕРЕНЦИЈИ МЕЂУНАРОДНОГ ЖЕНСКОГ САВЕЗА У WEMBLEY-У

МАЈА 2-8. 1924.

У мају месецу 1924 год. одржана је у Wembley-у, близу Лондона једна конференција на којој се претресало како да се избегну узроци рата. Предавање је било организовано од стране Међународног Женског Савеза уз припомоћ Светске Хришћанске Заједнице. Међународна Лига Мира и Слободе одржала је своју конференцију у Вашингтону а њен је програм рад на пацифизму. Циљ ове конференције је на првом месту да утиче преко својих делегата на жене из целог света, доказујући да је рат само последица једног зла и да је једина могућност да се сузбије рат, сузбијање његових узрока, а тиме да се онемогући да нова генерација буде жртва грехова наше генерације. Конференција је морала да покаже који су узроци рата и који начин можемо да их сузбијемо. У том циљу требало је апеловати на делегате светских организација. Изван ових нико није био примљен. У апелу су назначене позитивне и негативне стране понеких ресора дипломатије и остало што се из програма конференције може видети. Првог дана је било говора о васпитању по школама, по универзитетима и о васпитању грађана.

Другог дана, о међународном духу индивидуа.

Трећег дана о међународном духу у трговини, финансијама.

Четвртог дана о међународним конференцијама и њиховим користима.

Петог дана, демократска контрола спољних послова. Осим ових било је још три скупа на којима су се њихови креатори бавили нарочитим питањима: дужност мајкина, грађанска права жене, жене и њихова сарадња на остварању Лиге Народа.

Изнећу вам кратак садржај ових извештаја и подвућићу вам места важна и информативна за М. Ж. А. која треба у току ове конференције да се узму у обзир; кога интересују детаљнији подаци може да набави брошуру (чији сам примерак донела и која је била већ издата од стране Женског Савеза за време конференције у Лондону).

Извештаји су били веома интересантни и опширни, да није, нажалост било времена за дискусије. Врло лако је могуће да су то нарочито избегли да не би узнемирили мирољубиве намере сувише ватреним полемикама.

Маркиза-од Aberdeen Temaig је свечано отворила скуп 2 маја. Она је такође водила и председавала на свима скуповима делегата осим прва два. Она је објаснила намере конференције. Пребачено је женама да не покушавају да раде „en bloc“, да би се одагнали узроци рата. Изгледа као да оне гледају на то као на ствар која припада политици. Зато је потребно да се објасне женама одговорности индивидуалне и нарочити задатак жене, да се стави у покрет за идеју пацифизма. Затим је Lady Aberdeen представила делегате. Савез Чехословачких Жена није могао да узме учешћа приликом отварања скупа. Госпођа Gordon, потпредседница Међународног Женског Савеза, позвала је жене које имају равноправност, да покушају да дође до искрености у односима разних земаља у спољним пословима. Госпођа d' Arcis, председница Светског Савеза Жена подвлачи директну одговорност мајке за васпитање људи. Она треба да учи децу попуштању и толеранцији. Она захтева интернационализам, коме није нужно жртвовати љубав ка отаџбини; она мисли да Светска Лига спасава цео свет. 5. маја је била прва скупштина делегата. Lady Aberdeen је председавала. Предмет је био „Васпитање“. Међу говорницима да споменемо на првом месту Г. Santbury председника националног удружења школских учитеља, затим Dr. Nikobe генералног секретара Лиге Нација. Први налази за врло потребно учење историје и географије на међународној бази, требало би да се установи узајамна контрола књига које служе за наставу, да не би погрешни подаци проузроковали непријатељство међу нацијама — треба учити подмладак на *узајамну солидарности* народа и довести их до толеранције. Много припомаже томе, као што нам је рекао г. Niko-be, размена студената и учитеља. Не само да се хоризонт ученика проширује упоређивањем страних земаља и *отаџбине*, него се научи да схвати боље одговорност и понос. Рђаве стране ових размена су релативно мале кад се упореде са оним шта ученик добије од свог бављења у иностранству.

Комитет за интелектуални рад стара се да уклони све незгоде.

Остали говорници напоменули су нарочито:

1) Да треба укинути и уклонити све што може да пробуди помисао на рат, што се из детињства још развија, као играње војника, и сличне играчке, књиге.

2.) Треба учити подмладак да модерни рат не даје хероје него кукавице. Треба ценити сваку нацију по њеној индивидуалности.

Седмог дана је говорено о међународном духу код појединаца. Г-ђица Sobraj (Индијски адвокат) је веома добро приказала значај индивидуалности у пацифистичкој пропаганди. Симпатија, разумевање, љубав главни су услови за стварање међународних пријатељских веза; шире се од индивидуе до индивидуе и затим од нације до нације. Не може се вршити пропаганда за мир друкчије него од личности до личности. Ми ћемо доћи до тога ако умемо да поштујемо индивидуалност човека и нације.

Делегат Југославије Г-ђица Христић је реферисала о приликама у Југославији. Она тврди да разлика у језику не игра тако велику улогу као разлика у религији. Дивила се Лиги Народа која осигуравајући право мешања у исто време много чини да осигура мир.

У том смислу говори и Госпођа Rominciano, румунски делегат и подвлачи величину и важност Лиге Народа која признаје и брани права мањина у питањима расе, вере и језика. Она истиче факат, да је деморализирање мањине опасно по државу, јер подјармљење увек буди и појачава национализам. Miss Bonfield из Берзе Рада нагласила је један други важан моменат: конкуренција у трговини и индустрији проузрокује непријатељске односе. Разлике у платама проузрокују надолажење и одбијање радника у држави — Берзе рада хоће да одреде међународни минимум за живот и плате, да би св државе биле у могућности да конкуришу. Решити тај проблем је више но тешко, али Међународна Берза рада труди се да то учини.

Друга Скупштина била је вођена од председнице Савеза за Право Гласа Жена, Госпође Asby. Говорило се у главном о дужностима жена. Грађанска равноправност не даје само женама право гласа, но такође дужност да даду свету нешто нарочито, нешто практично. Жене треба да се труде да Лига Народа постане светска, јер иначе никад неће бити довољно јака да створи чврст мир. У рукама жена (у земљама где оне имају равноправност) васпитају се деца за конструктивни рад а не за бојно поље.

Практично решење на питање: Како учинити крај свима ратовима, изложила је госпођа професор Spurgeon, председница Међународног Савеза Универзитетских Жена. Она држи да узроци свих конфликта су у ствари економске природе. То су питања која се односе на слободу трговине која влада целим светом. Она чини апел свима женама, нарочито универзитетским да оне покажу свој талент организације и практичност у финансиским и трговачким предузећима, и да тиме изврше своју дужност на пољу

које су до сада пренебрегнули. На тај реферат одговорио је Hobson професор економије. Он је назначио нарочито да ниједна држава (цивилизована) није самостална с економског гледишта, и политика која тежи да дође до такве самосталности је рђава политика. По њему нико нема права да чува богаство своје земље за себе самога. Он неће да допусти да становници једне државе буду плен страних капиталиста, али ако се земља једне државе не обрађује, цео свет ће због тога осиромашити. Он жели да правда руководи односе између народа јачих с економског и културног гледишта, и народа слабијих, што би довело питање о слободи трговине и т. д. на лако и корисно решење по цео свет. Програм за среду био је: „*Међународне конвенције и њихове примене.*“ У том говору Lady Astor се ослањала на чињеницу, да су трговина женама, трговина оружјем и алкохолом нарочито, били узрок конфликта рата. Привлачи пажњу на то како је алкохол међу урођеницима Централне Африке довео до рђавих последица. Алкохол уништава скоро сваку цивилизацију у овој земљи. Једини лек је апсолутна забрана алкохола. На нама стоји да је изведемо помоћу свих средстава и тиме ћемо се приближити вечном миру. Госпођа Stack (делегат Светске Хришћанске Заједнице Жена за Апстиненцију) дала је извештај — о раду заједнице у Шведској, Норвешкој, Финској; она је убеђена да забрана алкохола доноси срећу народима. Сума од 300.000.000 ливара утрошена је прошле године на алкохол а она би могла да плати дугове од 25 година целог света. Госпођа Avril de Sainte Croix (потпредседница S. S. T.) одобрава рад Савеза de Vigilance Nationale у питању трговине са женама. Истиче важност Друштва Народа. Госпођа Rolfe (делегат Државног Савета за сузбијање венеричних болести) обраћа пажњу на то да проституција увеличава трговину робљем. Зато треба да почнемо са њеним укидањем. Она препоручује контролу над пристаништима, стварање одморихта за моринце. Госпођица Mundt (међунар. берза рада) говорила је о заштити мајке-раднице. Међународ. конвенција од 1919 г. у Вашингтону одредила је одсуство од 6 недеља после порођаја, помоћ из фонда; величина помоћи је означена од стране локалних власти. Уговор је био примљен и од стране службеника и од стране послодавалаца од 40 држава, али је потврђен само од неколико романских и балканских држава.

Dr. M. Phillips (међун. берза рада) каже, да докле год не буду права радничка поштована, неће се доћи до мира. Она није задовољна резултатом конференције у Вашингтону. Међу држа-

вама које су ратификовале конвенцију и које такође испуњују уговоре, именовала је Пољску и Чехословачку. Мађарска слабо схвата радничко питање. Тамо забрањују скупове радницима. Остале државе су ратификовале ту конвенцију све али је нису извршиле. Француска и Енглеска не чине како би требале и могле. Три велике државе нису још заступљене у Лиги. Треба се бојати, да мале државе и ако су мислиле добро да учине с уговорима, не могући дуго да се бране против противне тактике великих држава (8 часова рада, и т. д.) неће моћи да одрже своје уговоре ако не буду потпомогнуте од једне од главних држава. Делегат Мађарске, која је замењивала грофицу Арропу одбијала је тврђења Dr. Phillips-а да је Мађарска антидемократска земља. Хвала о Пољској и Чехословачкој ју је тако наљутила да нас је напала веома грубо. Хтела је да каже да ако Мађарска неће да ратифира неке међународне конвенције, на пр. рад од 8 часова, то је зато што је то немогуће у једној земљорадничкој земљи, и да сигурно ни чехословачке краве нису могле да се навикну на рад од 8 часова. Ми смо се чинили невешти на овај брутални испад. Тако се понашала да је изазвала гнушање код публике.

Последњег дана седнице дискутовано је о демократској дипломатији. Госпођа d' Arcis, председница Светског Савеза Жена, приказала је развитак дипломатије, назначила је школу Canning која на супрот бирократској школи Meternicha признаје важност јавног мњења. Треба, да данашње дипломате, каже Mr. Jung познају земљу, језик, обичаје земље у којој раде, да би дошли до повољног резултата. То је један од главних услова за реорганизацију дипломатске службе. Она је своје тврђење базирала на искуству, да жена има већу способност него човек да задржи што је важно и да боље уме да одржи мир.

Извештај г. Spendera, енглеског новинара, о опасности од пресе био је такође веома интересантан. Он означаје као главне узроке несугласица пресу; недостатак информација, субјективну критику, нарочито што се тиче иностранства, некоректне интерпретације, лажне преводе. Зато се обраћа на С. J. F. да она буде посредник, и да тражи увек сатисфакције за увреде пресе нанесене другој држави.

Интересантно је било гледиште професора универзитета Mr. Vigns, који је говорио о разоружању. То је један покушај да се спречи рат, који је могућ само са учвршћењем мира. Цео свет је боље наоружан данас него 1914, и ако одржање изискује велике жртве.

Конференција иде за једним циљем: да централизује организације, које би могле теориски и практично допринети да се учврсти трајни мир. Зато смо се нашли на Конференцији са представницима С. I. F. J. W. С. А. Лига за Мир и Слободу, Црвени Крст и други. Тиче се с једне стране начина на који ће органи да функционишу, а с друге стране да се оснажи смисао за заједнички рад и зато треба радити у тесним везама. Због тога се препоручује Лига Народа, да се сви народи сдруже у једну Лигу у међународном циљу. Треба да гаранција за мир и за напредак у миру постоји за све народе. То је апел свима народним организацијама да оне у својим земљама шире интерес Лиге и да раде у циљу да Лига постане светска.

ФЕМИНИЗАМ У ГРЧКОЈ*)

ХЕЛЕНА НЕГРОПОНТЕС

Да ли је феминизам имао позитивног успеха у Грчкој? Није потребно рећи, како би желели дати позитиван одговор на ово питање. Али заваривање варљивом надом, најбоље је средство да укочи сваки напор и рад. Ми смо се увек трудили и чувале да себи не представимо ситуацију онакву, какву би желели да је, већ на против, да је расмотримо што је могуће објективније.

Да ли већина жена жели своје ослобођење?

1) Жене које су у добром економском положају, већином се не интересују за ово питање. Њихово схватање живота остало је врло скучено. Велики општи проблеми, међу којима је и феминизам, остављају их равнодушним. Социално осећање је код њих врло слабо развијено. Њих дира беда и неправда, коју осећају око себе, али их је мали број, међу њима, које су схватиле, да се социалне ране могу излечити само ако се почну лечити у своме корену. Оне су убеђене да одговарају својој дужности према друштву, ако се посвеће каквом хуманом раду. Мора се признати да се врло често одају томе раду са пуно пожртвовања и оданости и тиме неминовно чине стварне услуге друштву. Али тај несистематизован рад нема позитивних резултата. Наша Лига за Право Гласа, чинила је напоре да ову распарчану женску радну снагу систематизира. Велики су напори учињени да се образују

*) Извештај који је г-ђа Негропонтес, секретар грчке делегације поднела на Конференцији М. Ж. А. у Београду.

курсеви и конференције, риди просвећивањл жене, да се науче које су њихове праве дужности према животу и друштву, и шта с правом од живота имају захтевати. И кад су сви напори преброђени, и курсеви су се организовали, било је сразмерно врло мало жена које су их посећивале. Велика већина жена у добрим материјалним приликама, не осећа чак ни потребу да се боље упозна са социалним питањима.

2) Наравно да није ова прва врста жена једина, из које желимо да регрутујемо присталице феминизма већ још више из редова жена интелектуалних раденица. Већи број чиновница, професорки, студенткиња и других радних жена налазе се у нашим редовима, свесне колико напора жене морају још поднети, да достигну своју слободу, осетивши лично сву неправду друштвену. Наш часопис највише доприноси да упознамо широку јавност са идејом коју заступамо, и можемо констатовати да сваким даном имамо све више — више присталица, што нам даје доказа да жена раденица постаје све свеснија о потреби остварења феминистичних захтева. Али још смо увек далеко од тога, да у својој средини имамо велику већину тих жена. Професија још увек, за велику већину жена, сматра се као једно привремено средство за живот, и оне још увек сматрају као крајњи циљ њихових тежња удају, где ће им муж прибављати средства потребна за живот. Треба овде напоменути, да је главни узрок оваковог схваћања факт, да жене још не могу добити иста признања за једнаки рад. Још увек су им виши положаји задржани, ако не правнички, оно насигурво у практичном животу. За једну свесну и спремну жену је тежња истина, да цео свој живот проведе као потчињена, често мушкарцима мање способним за рад од ње. И према јако развијеној индивидуалности у Грчкој, јасно је што жене подлежу, и напуштају своје овакове положаје. Наша Лига се труди да организује све жене, да би створила јаку снагу која ће тражити право жене. Ми још до сада немамо позитивних резултата, јер су жене, као што рекох, несвесне о потреби заједничке акције. Али све већи број наших присталица, као и честа писма, која нам упућују жене из разних крајева наше земље, дају нам наде, да ће жене, интелектуалне раденице, у врло скорој будућности, тражити најенергичније своја права. Убеђени смо у скори успех наших идеја у толико пре што су и оне несвесне жене, које раде само док не добију мужа, морале осетити у свакодневној борби друштвену неправду. Оне су још непросвећене, оне не прилазе још нашим редовима, али латентна жеља

за ослобођењем мора у њима постојати. Једна јака пропаганда имала би сигурно успеха, да пробуди успавану снагу код многих жена. Али свака већа пропаганда захтева много новаца. Потребно је да изменимо мишљења како да поправимо финансиско стање наших локалних феминистичких организација. Као што сам већ рекла, не смемо очекивати потпору од богатих жена.

3) Поред интелектуалних раденица, има и мануелне раденице, које воде тешку борбу за свој опстанак. Да ли су оне феминисткиње? На ово питање, приморане смо одговорити негативно. Настава за жене у Грчкој је до сада, на жалост, била јако занемарена. Постоји обавезна настава, за жене као и за мушкарце, али није у пракси спроведена а породице сматрају за непотребно да своју женску децу школују. Само у последње време, од како је и жена почела да привређује финансиски у својим породицама, почела се обраћати пажња и на васпитање женске деце. Наша Лига интервенише врло енергично код надлежних власти, да се обавезна настава за женску децу примени и на сиромашне породице. Али за сада, велика већина раденица је неписмена. Природно је да код њих, које су потпуно непросвећене, угушиване и мучене свакидашњом бедом живота, не може постојати интерес за једну општу идеју. Једини апел, апел непосредног револта против овога стања, комунистички, једини је у могућности да их покрене. И оно мало раденица, код којих је пробужена свест против социалне неправде, прилазе директно комунистичкој партији, која, као што је познато, одбија сваку сарадњу са осталим партијама, ма колико оне биле либералне, па чак и са самим социалистима. Наша Лига, која тежи да поправи друштвену неправду, спада наравно у ове последње. Кад год смо покушале да се приближимо раденицама, а ови су покушаји вршени више пута, наилазиле смо на потпуно неразумевање, и биле смо увек одбивене, када смо их позвале да се са нама боре. Потребно нам је доста новаца, да организујемо у радничким квартовима вечерње и недељне курсеве, практичне, које би просветиле жену и привукле је нашој организацији. До сада смо организовале само једну оваку школу, она има доста посетиоца, и даје добре резултате, али једна школа је и сувише мало за какав реални успех.

ИЗВЕШТАЈ Г-ЋЕ АЛЕКСАНДРИНЕ КАНТАКУЗЕН О РАДУ РУМУНСКЕ СЕКЦИЈЕ МАЛЕ ЖЕНСКЕ АНТАНТЕ И РУМУНСКОГ НАРОДНОГ ЖЕНСКОГ САВЕЗА

За време прошле године активност наше секције и Савеза бавила се нарочито студијом важних закона које је израђивао нови устав, поглавито реформом грађанског законика као и новог административног закона. У томе циљу створене су две комисије; председница прве комисије била је г-ђа Ботез а друге ја, и ми смо имале задовољство да сарађујемо са најчувенијим правницима наше земље, члановима апелације, касације, виђеним адвокатима, професорима грађанског права и т. д. који су потпомогли рад правничке комисије својим знањем и својим искуством.

Са административном комисијом сарађивали су председник општине наше престонице, помоћник његов, општински лекари шефови, референт пројекта закона административне реформе. Комисије су радиле три месеца и њихов је рад потпун и од велике важности.

У правној комисији радило се на ревизији и изједначењу грађанског законика да би донели законе сходне новом уставу и то нарочито законе који се односе на грађанска права жене. У питању народности румунске жене удате за странца члан грађанског законика предвидео је да Румункиња удата за странца прима народност свога мужа и може поново постати Румункиња само ако остане удова. Комисија је решила да је овакав закон самовољан и одлучила је да га замени једним чланом закона који би дозвољавао жени да задржи своју народност задржавајући право бирања за децу кад буду пунолетна. У овоме смо успели јер закон од 24. фебруара 1924. чл. 38. предвиђа да румунска жена удата за странца може да задржи своју народност стављајући то право у свој брачни уговор и изјављујући званично.

Румунска жена захтева још да, у место што мора да чини изјаве кад се удаје да би сачувала своју народност, да јој то закон нарочито дозвољава и да, на супрот томе, мора да чини изјаве само у случају када жели да припадне народности свога мужа.

Друго питање је било односно места становања удате жене. По чл. 93. данашњег закона место становања жене је оно где станује муж и напустити га без дозволе мужа разлог је за развод брака.

Комисија је предложила да жена може имати и друго место становања ако то захтева њен професионалан рад и ако је понашање мужа такво да она мора да се растави од њега; у последњем случају власти би имале да испитају разлоге за овај растанак.

Питање брака и развода такође је дискутовано. По закону од 15. марта 1906. жена губи сва грађанска права удајом, не може да подигне парницу, не може да располаже својом имовином, не може да тргује ни да узме професију без дозволе мужа (чл. 197. грађанског законика и чл. 15. тргов. законика).

Ове неправедне забране треба укинути јер су у опреци са принципом потпуне грађанске једнакости који прокламује нов устав. Комисија је мишљења да жена треба потпуно да задржи право да продужи свој позив који је имала пре удаје и да може да предузме какав било посао; у случају неслоге суд би имао да реши да ли рад жене шкоди брачној вези.

Разлози за развод брака, по румунском грађанском законнику, јесу насиље, тешка увреда или осуђивање на робију једног супружника (чл. 212—213 Грађ. Зак.) и узајамни пристанак (чл. 245).

Ови разлози су се чинили комисији врло ограничени и она је захтевала још да се додаду разлози озбиљног међусобног неразумевања и нечасног владања једног супружника; ови случајеви су предвиђени у швајцарском Законнику, чл. 139—142. Факт да жена напушта дом не треба одмах сматрати за разлог за развод брака и само се то може у случају да се супружник не врати и после позива путем суда; ово је такође предвиђено у швајцарском Законнику, чл. 141. Развод се не може дозволити због прељубе у случају кад супружник опрости или ако се увређени супружник није обратио властима за првих пет година кад је дознао за разлог који би могао да проузрокује развод.

Комисија је још била мишљења да будући Законик треба да предвиди и растанак (*separation de corps*) за одређено време што би служило као покушај од стране суда да се одржи брачна веза пре него што се прибегне разводу. Донете су

још извесне друге одлуке али би било сувише дуго набројати их овде све.

Истраживање оца. — Чл. 307. Грађанског Законика забрањује истраживање оца са једним јединим изузетком: кад се одвођење мајке поклапа са временом зачећа детета. Комисија је била мишљења да се, према примерима у другим законодавствима, дозволи истраживање оца и у случају силовања, преваре мајке, заједничког живота са човеком на кога се сумња да је отац или код писменог признања. Истраживање оца је недозвољено у случају доказаног неморалног живота материце за време трудноће, као у мађарском законнику. Што се пак тиче родитељског ауторитета који је по чл. 327 грађ. зак. резервисан само за оца, комисија је била мишљења да и отац и мајка имају иста права и, у случају неслоге, суд има ту ствар да реши. Кад отац својим рђавим животом може шкодити васпитању детета суд ће га поверити само матери. Што се тиче старатељства чл. 350 предвидео је да, по очевој смрти, преудата мајка не може бити старатељ своје детету; комисија је одлучила да она може задржати сва своја права осим ако њен живот не шкоди детету. Чл. 945 предвиђа да отац може тестаментом да одреди породични савет који ће, поред материце, водити старање о васпитању деце. Ова се мера чинила увредљива за мајку, јер права морају бити једнака као и одговорност и мајка се не може понижавати пред децом из чисте ђуди очеве; мајка мора да ужива сва права старатељке и у породичном савету један судија кога је изабрао суд може радати с њом да би интереси детета били потпуно брањени. Дискутовало се и о правним актима између супружника и дошло се до решења да садашњи ограничени систем треба простудирати. По члану о брачном уговору који даје код нас (чл. 1245) мужу право поседовања над покретном имовином женином, муж је дужник ако не постоји погодба супротна брачном уговору и мора надокнадити жени покретну имовину која сачињава женин мираз тек годину дана после прекида брака. Нарочито се бракови склапају по систему мираза што повређује права жена. До душе по румунском грађанском законнику законски систем између супружника, у случају да не постоји брачни уговор, јесте одвојена имовина али у пракси примењује се увек систем мираза чл. 124 одређује да се непокретна имовина као мираз не може отуђивати. Ово је противно сваком добром економском прин-

ципу и чини велике штете социјалној економији у опште. — У кратко, комисија је одлучила да се задржи одвојена имовина између супружника како би сваки од њих могао слободно располагати својим имањем са обавезом да се осигура део прихода за опште издржавање породице. Ово је у великим потезима рад правничке комисије који је публикован у правничкој хроници и који ћемо ми подносити парламенту како се поведе дискусија поводом кога од тих закона.

Административна Комисија је поставила за базу принцип децентрализације јавних установа, јер се код нас, нарочито од кад је Румунија повећала 2 пута своју територију, пати од сувише велике централизације свих административних ресора у престоници. Наша комисија је предложила да се земља подели у 6 великих административних центара које би водиле комисије од 3 постављена члана и 2 члана изабрана међу личностима које су дале доказа о свом административном искуству.

Ови би виши административни одбори имали апсолутну управу администрације извесног броја области и функционисали би у 6 велика града из унутрашњости, са потпуном аутономијом. Њихов би рад имао континуитета у одлукама и у започетим радовима, јер би чланови тих одбора били изабрани или постављени за један рок од 12 година. Ово би ослободило администрацију од несрећних политичких промена партизанства и фаворитизма. Председници општина, кметови, сви административни чиновници били би кандидати за те одборе и држава би их потврдила. Кад су постављени за један рок од 12 година не може их више нико сменити и министри и влада немају више могућности да тиранишу те чиновнике. Ресор министра унутрашњих дела био би једина сигурност државе. Ти би се одбори састајали два пут годишње са министром унутрашњих дела, саобраћаја, просвете, вера, трговине и индустрије и пољопривреде у један Државни Савет који би склапао пројекте за унапређење и радове и тако би се дошло до јединства схватања и благотворних утркивања између различитих области. Квалификовани чланови различитих партија узели су овај важан пројекат у разматрање а букурешки председник општине га студира детаљно.

Да би се разумео општи бољитак који би овај пројекат унео у наш јавни живот, треба напоменути да данас свака нова

влада промени чак и чистаче улица и периодично наступају промене које утичу дубоко на развитак и напредак земље. Без озбиљне, уредне администрације, која има континуитета у своме раду ниједан важан посао не може се извршити.

Што се тиче општинског закона ми смо захтевали право гласа активно и пасивно, одбили смо пројекат владе која је нудила 2 места женама у сваком општинском одбору, јер смо мишљења да не би могле имати никакве самосталности и макаквог утицаја кад је њихов број тако мали према броју људи одборника; људи би у свакој одлуци имали већину.

Предложили смо за Букурешт и остале велике вароши децентрализацију општина и организовање општина по кварталовима. Председници тих општина улазили би у централни одбор главне општине. Централна Општина имала би главну управу општинских радова, полиције за одржавање морала, надзор над путевима, јавне помоћи. Друге општине водиле би рачуна о своме кварту, чистоти, намирницама, надзору пијаца — питање тако важно да не би трговци искоришћавали купце, јер скупоба је опасна по социјални ред. Наш пројекат предвиђа укидање јавних кућа, стварање диспансера за венеричне болести по кварталовима са обавезом пријаве тих болести за болесника и лекара, полицију за одржавање морала озбиљно организовану и независну од полиције чија коруптивна акција доноси више зла но добра; ово би било поверено женама — лекарима и оданим члановима друштава који би имали да воде надзор над малолетнима оба пола. Наш пројекат предвиђа да се посао око путева, чишћења, поливања улица, одржавања калдрме, изношења ђубрета може уступити нарочитим друштвима за изванредан број година јер би то здружило приватну иницијативу са општинским радом и том децентрализацијом омогућиле бољу администрацију, јер је држава обично рђав администратор.

За време школске године, школа за секретаре коју је створила г-ђа Ботез продужила је да се развија. На курсевима је било 80 ученица од којих су 40 положили испит и одмах биле намештене по различитим установама, банкама, министарствима и т. д. У тој школи се посећују часови дактилографије, стенографије, рачуноводства, уче се три страна језика и усавршују се у секретарском послу да би се могла чувати архива и водити канцеларија.

Имали смо велико задовољство да ове године у јуну

отворимо школу за хориткултуру где наше девојчице систематски уче вртарство под вођством румунског И. Т. Савеза. Поред техничке наставе оне могу и да се вежбају и створиле су један врт и систематску културу цвећа који је изазвао дивљење целог света.

Да бисмо учинили везе између нас и земаља М. А. Ж. што чвршћим оствариле смо планове које смо направиле на нашој прошлогодишњој конференцији и организовале смо једну велику екскурзију у Праг са члановима „Националног и Ортодоксног друштва румунских жена“, професорима, ученицима и члановима. Екскурзију су предводиле г-ђе Одобеску и Черкез. Изванредан пријем на који смо наишле код наших пријатеља у Чехословачкој дубоко нас је дирнуо и ова научна екскурзија допринела је зближењу интелектуалних средина наших и чехословачких.

Што се тиче питања једнаког морала држале смо ове године више састанака са нашим лекарима и члановима општинског одбора и трудиле смо се да пропагујемо идеју аболиције. Користиле смо се пролазом г. Прелса, делегата Лиге Народа који се враћао са конгреса у Грацу да га доведемо у везу са нашим званичним круговима и да га замолимо за једну конференцију о тако важном проблему аболиционизма.

Ово је рад за време прошле године која је тако важна у погледу феминистичком јер је ово први пут да су мешовите комисије састављене од људи и жена заједно студирале велике проблеме који се односе на реформу нашег грађанског законика и административну организацију државе. С тога се надамо да ће овај велики рад успети да нам донесе грађанска и политичка права.

IZVEŠTAJ Dr. J. BUDZINSKE — TILICKE SA KONGRESA INTERNACIONALNE LIGE ŽENA ZA MIR I SLOBODU*)

Pozvana da dam ovde izveštaj sa velikog internacionalnog i pacifističkog američanskog Kongresa, ja sa velikim zadovoljstvom uzimam reč da vas upoznam sa poslednjim idejama paci-

*) Ovaj je izveštaj podnela G-dja Tilicka na Konferenciji Male Ženske Antate u Beogradu.

fističkim, kao i sa neospornom snagom i velikom širinom propagande, koja je pratila naše radove za vreme Kongresa vodjenog neumornim pionirkama, u cilju da se uspostavi nov internacionalni režim, a naročito da spreči za uvek rat.

Veliku pacifističku organizaciju žena: Internacionalnu Ligu Žena za Mir i Slobodu — koja broji 40 nacionalnih sekcija po celom svetu — osnovala je 1914. godine u Sjedinjenim Državama Miss Jane Addams, poznata svojim socialnim radom. Organizacija ova razvila se vrlo mnogo i njen uticaj za održanje stalnog mira raste s dana na dan.

Posle Kongresa u Beču, Cirihu, Hagu, Kongres Lige bio je ove godine u Americi, u Vašingtonu.

Ovaj kongres — kao i drugi — radi na zajedničkom cilju celog čovečanstva, njegove rezolucije postaju popularne i ulaze sada u program akcije Lige Naroda sa kojom Internacionalna Liga Žena za Mir i Slobodu održava direktne i stalne veze. Tako pitanje razoružanja, arbitraže, sigurnosti kao i garantija za nacionalne manjine, ideja o demokratizaciji i mnoga druga pitanja o kojima se diskutovalo na poslednjem sastanku Lige Naroda u Ženevi, ne samo da interesuju našu Ligu, već često iz ove pacifističke i političke organizacije postaju ideje, koje postaju predmet ozbiljne diskusije u Ligi Naroda.

Kongres u Vašingtonu uzeo je za devizu: „Jedan nov međunarodni režim“, shvativši da će promene u međunarodnom životu, zbliženje naroda, demokratizacija nastave, osnovane na pacifističkim idejama, promeniti najzad današnju psihologiju i dokazati da je rat jedno divljačko nasilje protiv koga je čoveku dužnost da se bezprekidno bori kako bi uspostavio i osigurao stalan mir. Ovoga puta je izbor Sjedinjenih Država, kao mesto za održanje Kongresa, motivisan dvema okolnostima. Prvo, zbog militarističke atmosfere, koja se u poslednje vreme razvija u Sjedinjenim Državama kao posledica čestih konflikata sa Japancima. Ovi poslednji im prave veliku ekonomsku i industrijsku konkurenciju, radeći za vrlo male nadnice i prodajući svoje proizvode jeftinije, što izaziva opšte nezadovoljstvo u američkom trgovačkom i industriskom svetu. Drugo, Kongres u Vašingtonu trebao je da obavesti tamošnje javno mnjenje i zainteresuje kako bi ono uticalo na svoju vladu i time učinilo da Sjedinjene Države udju u Ligu Naroda. To bi doprinelo da Liga Naroda bude jača i sposobnija za izvodjenje ideje o opštem i trajnom miru.

Na ovome Kongresu je uzelo učešća 34 narodnosti celog

sveta, predstavljene sa nekoliko stotina delegata raznih organizacija žena. Samo Sjedinjene Države poslale su delegate iz 27 varoši t. j. 357 lica, ne računajući tu i one koji su prisustvovali sednicama, a nisu bili delegati.

Predstavnici na Kongresu u Vašingtonu.

Iz Afrike	Iz Kanade
„ Australije	„ Meksika
„ Japana	„ Gvatemale
sa Novog Zelanda	„ Kine
„ Antijskih Ostrva	sa Filipinskih Ostrva.

Iz Severne Amerike

Sjedinjene Države

Iz Južne Amerike

Čili

Bolivija

Ekvator

Iz Evrope

Australija	Danska	Madžarska	Ukrajina	Švajcarska
Belgija	Engleska	Norveška	Francuska	Švedska
Bugarska	Irska	Poljska	Čehoslovačka	Holandija
Grčka	Španija	Turska	Nemačka	

Na žalost, iz Ženske Male Antante nisu još Rumunija i Jugoslavija uzele učešća u ovom velikom delu međunarodne reorganizacije i kooperacije.

Najvažnija pitanja Kongresa bila su:

1) — Tadašnja politička situacija Evrope, koja je po mišljenju svih delegata još uvek nesigurna i ugrožena.

2) — Uzroci rata uopšte: ekonomski uzroci su bili predmet najživlje diskusije i priznati kao najvažniji.

Ali je Kongres najviše vremena i pažnje posvetio načinima koje treba upotrebiti za uspostavljanje mira i novog internacionalnog režima — i to isto tako govorima kao i na javnim sednicama, koje su bile svakoga dana za vreme cele nedelje u Vašingtonu a zatim na pacifističkim predavanjima za vreme 15 dana u Čikagu, posle Kongresa.

Na tim predavanjima u Čikagu specijalisti, profesori muški i ženski, analizirali su pacifizam i internacionalizam sa pogleda istoriskog, političkog, psihičkog, moralnog, pedagoškog, socialnog i ekonomskog. Jednom rečju, bili su duboko proučeni i rasvetljeni kako pacifistička ideja, tako i kobne posledice rata vojničkog, hemiskog, rata u vazduhu, na moru i na zemlji.

Naravno, da se te dve ideje: internacionalna kooperacija i opšti i trajni mir, nalaze u direktnom odnosu i obe se uzajamno dopunjuju. —

U sadašnjem stanju naše civilizacije ne postoji skoro polje rada na kome internacionalizam nema uticaja. Uzmimo nauku, umetnost, pronalazke tehničke i medicinske, saobraćaj — bilo železnicom, morem ili vazduhom —, najzad trgovinu i industriju i naročito kapitalizam sa svojom ogromnom moći, svuda ćemo videti da sve što čini osnov našeg sadašnjeg kulturnog života zahteva bratsko zblizavanje naroda.

Ovo će se zblizavanje ostvariti, kad se bude razumelo, da možemo da radimo na internacionalističkim idejama i da zbog toga ne prestanemo biti dobre patriote, protivno onome što su do sad tvrdili nacionalisti i fašisti.

S pogledom na to naš Kongres pored resolucija, insistira na potrebi uvođenja na univerzitet, srednje škole, narodne univerzitet proučavanja međunarodnih odnosa.

Glavne rezolucije odnosile su se na opšte ražoružanje i na promenu organizacije Lige Naroda, što se tiče njene demokratizacije, kako bi ona bila ne samo predstavnik država nego i naroda. Što se tiče vaspitavanja i prosvetavanja dece i mladeži, rešeno je da se ideja o pacifizmu širi preko škole i porodice. Što se tiče zaštite nacionalnih manjina, tražilo se od Lige naroda da postavi jednu stalnu komisiju i da manjinama osigura slobodno razvijanje njihove kulture i njihovih opštinskih prava.

Da bi se produžio rad do idućeg Kongresa, koji Liga obično saziva svake druge godine, izabrano je nekoliko komisija. Govoriću svega o dvema, koje vrede da privuku pažnju.

To su komisija protiv hemiske borbe i komisija „Knjige Mira“ („Cahier de la Paix“)

Borba hemiska upotrebom otrovnih gasova, koja je napravila toliko nesreća prošlog rata, najstrašnije sredstvo koje se može zamisliti, bila je osudjena i zabranjena još 1892. g. Haškom Konvencijom, a zatim 1907. g. — pa ipak je bila prošlog rata ta Konvencija povredjena.

Uzevši u obzir da ljudski um nema prava upotrebljavati svoje sposobnosti na uništavanje čovečanstva, da je to sredstvo za borbu najpodlije i najgadnije — čak zločinačko! — Kongres u Vašingtonu je izabrao jednu naročitu komisiju pod vodjstvom dva delegata profesora hemije, jednu Švajcarkinju i jednu Švedkinju, koje imaju za zadatak da stvore jedan međunarodni ko-

mitet, koji će se naročito baviti napretkom vojne hemije a aktivnom propagandom protiv tog divljaštva.

Druga komisija pod imenom „Knjiga Mira“ sprema za idući Kongres jedan nacrt o novom međunarodnom režimu, koji će pretesti sva pitanja, koja se tiču reforme sadanjeg života naroda. Taj Ligin rad sprema se za naročiti biro u Brislu, koji ima da skupi mišljenja pacifističkih udruženja celog sveta sledujući primeru, koji je dala u Francuskoj Velika Revolucija proglašavanjem „Prava Čoveka“. Među drugim komisijama valja spomenuti: komisiju za izučavanje ekonomskih uzroka rata; komisiju za pacifističku propagandu i mnoge druge.

Amerikanske žene nisu se zadovoljile desetodnevniim Kongresom u Vašingtonu — gde nas je primio i predsednik g. Coolidge — ni petnaestodnevniim predavanjima u Čikagu, već su htele da se koriste za propagandu i bavljenjem delegata, koji su došli sa svih strana sveta u Ameriku. Amerikanke, te tako vredne, energične i praktične žene, organizovale su o svom trošku, jednu ogromnu propagandu stavljajući na raspoloženje 30 delegata jedan naročiti voz, koji se zadržavao u 15 varoši raznih država u kojima su zvanična primanja i javni zborovi direktno širili ideje o pacifizmu i rezolucije Kongresa.

Na taj način smo mogle mi, predstavnice Evrope, govoriti o raznim ekonomskim i političkim teškoćama i o potrebi stalnog mira u „Starom Svetu“ — kako oni tamo zovu Evropu.

Za vreme putovanja od Vašingtona do Čikaga zadržali smo se u Baltimoru, Filadelfiji, Pitsburgu, Venitu, Čikagu, Dejtonu, Indiantonu. U Čikagu za vreme od 15 dana aktivne propagande redovnim predavanjima i zborovima u toj ogromnoj industrijskoj bogatoj varoši, mi smo se odlično osećale u gostoprимljivoj atmosferi stvorenoj organizatorskim komitetom i našom predsednicom Miss Jane Addams.

Krajem maja naša „trupa“ produžila je dalje da propoveda ka Kanadi, Detroa, Klevelandu i Bufalu gde smo se divili divnim vodopadima Niagare. Ušavši u Kanadu na Torento naša poslednja stanica bila je Montreal kuda smo se ukrcali na ladju „Andanija“ kako bi plovili rekom Sv. Loran. Prošli smo pored ostrva Nju-Fundlando gde je bila strašna zima i ako je bio juni mesec.

Za sve vreme našeg bavljenja, ne samo da smo bili svuda divno dočekani, već nas je i vreme divno poslužilo.

Prelazivši tolike prostorije, bilo je velikih klimatskih promena i tripot nam je proleće u svoj svojoj lepoti poželego dobrodoš-

licu. Ali naročito u Vašingtonu, najlepšoj varoši Sjedinjenih Država — više pariskoj no amerikanskoj — mogli smo se diviti njenim avenijama u punom cvetu japanskog drveća.

Taj put obilan u utiscima, koliko intelektualnim, toliko socialnim, uverio nas je da današnja civilizacija iako više manje različita što se tiče kulture pojedinih naroda — ipak je ista što se tiče duha i da se humanitarne ideje kao i istraživanje opšte sreće ne razlikuju, već iziškiju jedno bratsko zbliženje narodâ na temelju pravâ i jednakosti.

ИНТЕРНАЦИОНАЛНА АЛИЈАНЦИЈА ЗА ЖЕНСКО ПРАВО ГЛАСА

— АВРА ТЕОДОРОВИЋ —

Инт. Ал. за женско право гласа развија своју активност у интервалу трогодишњих конгреса. Данашња председница, г-ђа Корбет Амби, једна међу најнапреднијим женама у Енглеској, пуна енергије и заноса за рад, путује без престанка, пропагирајући од земље до земље доктрину о изједначењу жена са мушкарцима у свима гранама. Последњих избора кандидовала се у Енглеској и изабрана са великим бројем гласова. За нове изборе опет видимо њено име на кандидатним листама. Извршни комитет Алијанције, и поред огромне раздаљине, која раставља њене чланове из разних земаља, састаје се три пута годишње. Чланови, који су јако удаљени од центра, и у немогућности да лично дођу, пошаљу писмено своје предлоге и своја мишљења.

Пошто сам на конгресу у Риму изабрана за члана Извршног Одбора, као кандидат М. Ж. А. изнећу укратко неколико главних принципа, који су дискутовани у комитету, и који могу интересовати све оне који се интересују феминистичким покретом. Можемо их груписати у две категорије: принципи који се односе на неослобођене земље, и принципе који могу интересовати и земље у којој су жене достигле политичку слободу.

У прву категорију улазе све дискусије о корацима предузетим код влада земаља које још нису дале слободу женама; затим о пропаганди ради побољшања јавног мишљења, о феминизму у опште. У колико се тиче прве тачке, И. О. приликом сваке згодне политичке ситуације не изостави да

апелује на владе разних земаља, да се и женама да право гласа. Учињен је и апел на нову републиканску владу у Грчкој. А у колико се тиче друге тачке, пропаганде ради побољшања јавног мишљења, имамо следеће програме у току извођења :

Прво, било је решено, да чланови И. О. путују по неослобођеним земљама, где се налазе секције Алијанције. Такоћемо ми, балканске земље, врло скоро имати задовољство да видимо у својим престоницама г-ђу Корбет Амби, која ће доћи да пробуди већи интерес за феминистичка питања, да улије женама веће поверење у њихове способности и да пробуди код мушкараца већи интерес за наше захтеве.

Други пројекат је такође на путу извршења. Пројектоване су олакшице да се учине женама из неослобођених земаља, да путују по земљама где жене учествују у политичком животу, ради студирања нових прилика под којима жене раде, резултате које су постигле у парламенту и у опште у јавном животу. Овај би пројекат био врло корисан, ако би се могао систематски извести. Главна препрека његовог извођења састоји се у материјалном питању.

Дошло се до следећих решења: жене ослобођених земаља ће учинити све финансиске олакшице својим готњама из неослобођених земаља. Предлог је њима упућен, и већ смо добили са више страна послате одговоре, врло велике олакшице су чињене женама, које у ту сврху желе путовати. То су нарочито организовале жене у: Аустрији, Данској, Финској, Шведској, и Енглеској. Потребно је само да се јаве жене које желе тамо ићи. Оне треба да се обрате секретаријату Алијанције, преко локалног друштва коме припадају, и моћи ће користити се свима олакшицама.

Такође су предложени кинематографи, као средство за пропаганду. Овај су предлог у свима детаљима простудирали Швајцарски делегати, и дошло се до закључка, да се могу израдити неки филмови из феминистичне активности, који би били давани секцијама Ал. уз извесну новчану накнаду, ради исплате трошкова. Издаци не би били велики, јер ће бити мали филмови да би се могли приказивати и у малим салама.

Пређимо сада на питање која интересују све жене, без разлике њиховог политичког положаја у својим земљама. Ма да жене имају право гласа у многим земљама, ипак нису ус-

пеле да се ни у тим земљама изједначе услови рада за мушкарце и за жену.

Убрзо после Конгреса у Риму, наименоване су нарочите комисије за питања, која су на Конференцији постављена. Ове су комисије интернационалне, под председништвом чланова И. О. Неке комисије су већ послале завршен извесан део свога рада. Може се пребацити националним секцијама (т.ј, друштвима која су чл. Алијанције) да не помажу довољно рад комисија, или тиме што не одређују своје представнике, или што ти представници не сарађају са довољно јаким интересовањем за ствар.

Комисија за једнаки морал, која има за председницу Дг Паулину Луизи делегата Уругваја у Лиги Народа, јако се жали да је врло мало националних делегата наименовано у тој комисији. Изгледа да наилази на врло велике тешкоће, баш и проучавање једног питања од тако велике социјалне важности, као што је ово. Алијанција је покушала да свој рад сједини са радом интернационалне организације против венеричних болести. Као делегат Алијанције у комисији за трговину белим робљем одређена је г-ђа Аврил де Сент Кроа, којој је стављено у дужност да буде у контакту са секцијом Лиге Народа, која се бави тим питањем.

Комисија за националистичке удате жене употребила је више начина да се упозна са мишљењем разних влада, о овом питању. Али ово ће се питање само моћи решити једном интернационалном комисијом, коју би сазвала Лига Народа. Требало би, међутим, да неколико влада предузму иницијативу. Учињени су кораци код Шведске и Данске владе, и надамо се да ће се овде успети.

Комисија за изједначење услова рада за жену и мушкарца предузела је рад најтеже природе. Ово је питање, у коме се борба феминистичка цени на два потпуно различита гледишта. Овај проблем састоји се у законској заштити жене раднице. Ово питање, које је подигло врло велику дискусију на конгресу у Риму, можемо формулирати на следећи начин: да ли је у корист жене, да се законски предвиде нарочите заштите за њен рад? Да ли та заштита има за циљ да је заштити од претераног напора, противу опасности за морал које проузрокује ноћни рад? Да то није инспирисано конкуренцијом мушкараца, јер би у томе случају мушкарци сигурно могли акапарирати радове добро награђене. Шта о овоме мисле саме

раденице? Да ли су оне у опште у могућности да даду своје мишљење, када припадају мешовитим организацијама у којима преовлађује мишљење мушкараца. Ово је укратко изглед овога питања, после много извршених анкета. Председништво комисије поднело је следећи предлог, кога је И. О. примио: Комисија неће више имати за девизу „за једнак рад, једнака награда“. Она ће у будуће захтевати: „Једнаке услове и подједнак напредак у раду за мушкарца и за жену“. Да локалне секције Алианције (фем. друштва) ступе у везу са организацијама раденица, да би их могле ставити на становиште које најбоље одговара њиховим интересима. Противићемо се сваком законодавству које би стварало различите услове рада за жену и мушкарца. Једино се прима заштита материнства, и то не као заштита жене, већ као заштита детета — хране, водећи рачуна о довољном финансијском обезбеђењу, да би се извела стварна заштита.

Ово су била главна питања, којима се бави И. О. Али последњег састанка стављено је једно питање од врло велике важности. Поведена је велика борба противу нових радова; апеловано је на све велике феминистичке организације. Извршни Одбор Алианције решио је да одреди нарочиту секцију за ову врсту питања, и да зажели од г-ђе Чампан Кет, да се прими председништва те секције. Ова одлука јако проширује рад Алианције, али она је уједно ставља под заставу мира, која ће постати такође застава свих феминистичких организација. Радећи свака од њих за различито постављене циљеве, имаће један, циљ најдубљи и најшири. Овај ће их ујединити све, у једну огромну пацифистичку организацију, пред којом ће се морати угушити одвратни апели раздора, који подижу народе, да се узајамно уништавају.

НЕЗАКОНИТО ДЕТЕ

— МИЛЕНА АТАНАЦКОВИЋ —

Што се тиче законодавства, о овом питању, као у опште о грађанским законима, у нашој земљи морамо говорити по покрајинама, пошто по уједињењу није извршена још унификација грађанског закона. У свима покрајинама владају још предратни прописи.

У предратној Србији и Црној Гори владају сви најстрожији прописи Наполеоновог кодекса: ванбрачно дете нема никаква права, истраживање оца ванбрачног детета је законом забрањено. Према томе, отац ванбрачног детета нема никакве обавезе према своме детету. Само је мати дужна издржавати ванбрачно дете; али по смрти материној, њена породица није дужна издржавати га и ванбрачно дете нема права на наслеђе материнства.

У свима осталим покрајинама, које су припадале Аустро-Угарској до рата, дозвољено је истраживање оца. Законом је, шта више, олакшано ово истраживање у толико, што је потребан само доказ да је дотично лице одлазило матери у доба зачећа детета. Ванбрачном детету се судски одреди тугор, који истражује оца, стара се о детету, а отац је дужан давати издржавање. Ова очева обавеза прелази и на његове наследнике. Дете је законити наследник своје матере, а у Словенији законити наследник и материне породице.

Незаконито дете носи име породице своје матере.

Што се тиче јавног мњења, нећете погрешити ако поверујете да закони одговарају истом. У предратној Србији, јавно мишљење је још врло конзервативно у питању ванбрачног детета, а што се тиче осталих крајева, мислим да без устезања можемо рећи да владају много напреднији појмови.

Женски Покрет је последњих година доста учинио, да се овом питању обрати већа пажња. Осећамо, да је учињен прогрес, и да су противници законског побољшања за ванбрачно дете почели схватати потребу ове социалне реформе, и огромну неправду чињену невиним људским бићима, која долазе на свет без икакве своје кривице ни заслуге, као и свака друга. Надамо се да ће у новом грађанском закону, који се обрађује, законодавац бити савременији. Наше женске организације утичу у томе смислу.

ПОЛОЖАЈ ВАНБРАЧНЕ ДЕЦЕ У РУМУНИЈИ

— КАЛИПСО БОТЕЗ —

Данас у Румунији, којој је после рата присаједињена Буковина и Ердељ, истргнуте од маџарског господарства, и Бесарабија, доскора руска провинција, владају, са гледишта грађанског законика, четири законодавна режима.

На првом месту има грађански законик старе румунске краљевине, репродукован од Наполеоновог Законика; има затим ау-

стриски законик у Ердељу; обичајно маџарско право у неким крајевима Ердеља, и најзад руски грађански законик за Бесарабију.

Због анексије и због немања јединственог законодавства, које је немогуће било да се изведе до сада, али које се ствара, законици анектираних покрајина, делимично скраћени јесу и данас у снази и постали су национални закони на основу принципа јавнога права. Као такви, они чине саставни део законодавства нове Румуније.

Према томе, правни положај ванбрачне деце није исти у целој земљи, већ зависи од разноврсности одредаба мало час споменутих.

С тога ћемо морати упоредно да изложимо одредбе сваког од ових законика, и то ће нам излагање показати да законодавства аустриско, маџарско и руско, дају ванбрачној деци положај много бољи него положај који им је створен у старој краљевини у односу на породична права, права и обавезе родитеља, ит.д.

Изложићемо их укратко, колико је могуће:

I.

Законодавство старе краљевине

Положај који имају ванбрачна деца по грађанском законодавству старе краљевине не може бити гори. Као што смо казали, румунски грађански законик у снази од 1864 год. није ништа друго него превод Наполеоновог Законика, чије одредбе, тако мало човечне у овом погледу, рефлектују Наполеонове идеје. Наполеон је изрично изјавио комисији која је радила грађански законик, „да друштво нема никаквог интереса да ванбрачна деца буду призната.“

Чланови комисије узевши те речи као Свето Писмо према томе су и правили законе.

Румунски законик, исто онако као и француски, — овај последњи до измене донете законом од 16 новембра 1912 године, — не допушта истраживање оца, са једним изузетком у случају ако је мати била силом одведена, и ако се слажу датум одвођења и време зачећа детета.

Међутим, чак и у том случају, закон не поставља последице признања. Дете тако признато не улази у очеву породицу.

Старо законодавство молдавско било је много боље, јер по примеру аустриског законика од кога је позајмило те одредбе допуштало је истраживање оца. Оно је давало ванбрачном детету право наслеђа и дете је могло да наследи родитеље, и ако

је законодавство одбијало наслеђе родоскрвној или прељубничкој деци. Законити наследници морали су да приме на себе издржавање ове последње категорије деце.

Може се помислити да данашњи грађански законик дозвољава оцу да призна своје дете, пошто чл. 48. предвиђа уопште да се акт којим отац признаје своје дете спомене у крштеници, и пошто чл. 337 предвиђа да мати има право кажњавања над децом законски признатом, одакле се може извести да се у законодавству старе краљевине ванбрачно дете може признати. Међутим, те одредбе су само непажљивост закона, јер се нигде не види могућност да се признаду ванбрачна деца и у њему је реч само о узаконењу ванбрачне деце приликом закључења брака.

15 марта 1906 учињене су измене грађанског законика и примљено је узаконење ванбрачне деце браком не само у случају кад су она призната брачним уговором већ и крштеницом, или пак неким другим актом пре закључења брака.

Ниједна одредба законска не приморава оца да издржава и да васпитава своје ванбрачно дете. Забрана истраживања оца која данас постоји само у законодавствима неколико држава, даје оцу привилегисан положај, положај који га заклања. Једино што је правосуђе примило, и то тумачењем, то је да мајка има права на накнаду штете и неправде проузроковане јој завођењем, и та накнада проистиче из недопуштеног чина.

У законодавству старе краљевине нема чак ни старатељске власти као што је то било под владом старог законика који узима у заштиту ванбрачно дете. Знатан прогрес у праву начињен је у Француској од 1912, који је дозволио истраживање оца, и одлучио у извесним случајевима, као и у случају силовања мајке, преварног завођења, наложништва, и писменог признања очевог, да издржавање и васпитање детета буде на терет оца. Румунски законодавац који је радио по Наполеоном законуку није мислио да му следује на том путу, уводећи у наш законик бар тих неколико одредаба високе правичности.

II.

Законодавство присаједињених области упоређено са законодавством старе краљевине.

Одредбе аустријског, маџарског и руског права које се примењују у овим присаједињеним областима имају много сличности у погледу начела и одлука којима је циљ да регулишу положај ванбрачне деце.

Што се тиче имена детета аустријско право исто тако као и право мађарско и право руско предвиђа да ванбрачно дете нема права на име очеве породице и носи име мајке. У грађанском законику старе краљевине закон прећуткује тај предмет, али пошто забрањује истраживање оца само се по себи разуме да следује истом правилу.

У руском праву постоји једна мала разлика: да би ванбрачно дете могло да добије име мајкине породице, уместо породичног имена, тражи се осим пристанка мајчиног и очев пристанак. Дете чије се породично име не означи у крштеници добија породично име кумово.

Што се тиче признавања ванбрачне деце, у аустријском праву исто као и у мађарском и руском праву, дозвољава се истраживање оца. Очинство може да се призна од стране оца или да се утврди процесом. Сходно чл. 163 аустријског грађанског закона претпоставља се да је детињи отац онај који је са мајком заједно становао најмање шест месеца пре рођења детета или онај који то признаје. У мађарском праву не прима се тужба ако је мајка детиња водила неморалан живот, станујући заједно са другим људима за време критичног доба сексуалних односа.

Ванбрачна деца могу бити призната, према овим законодавствима, доцнијим браком. Ова се деца сматрају као законита тек од дана узаконења. Узаконење родоскрвне или прељубничке деце не дозвољава се у аустријском и мађарском праву. У другим случајевима, узаконење може да се учини краљевским декретом, што је код Мађара освећен обичај још од старине.

Слично узаконење може да се учини кад је закључење брака код родитеља било немогуће услед изванредних прилика: смрт или нестанак једног од родитеља или кад се њихов брак ништи из законских разлога. Деца тако узаконена не улазе у породицу очеву.

Руски закон предвиђа за сличне случајеве узаконења царским указом, и деца узаконена уживају сва права и све привилегије задобивене указима. По румунском праву, могу се и помрла деца узаконити, али она која су оставила наследнике; у томе случају наследници уживају сва права узаконења.

По нашем мишљењу закони нове Румуније имају велике празнине, јер они не дају ванбрачној деци иста права као законитој деци, ако је њихово рођење у вези са отмицом, или неким другим актом који подлежи судској одговорности, или ако је у вези са обећањем закључења брака.

Што се тиче *дужности издржавања ванбрачне деце*, по аустриском, маџарском и руском закону тај терет носе и отац и мати, водећи рачуна о имовном стању и положају мајке. Има нешто разлике у њима: аустриски закон предвиђа да у случају кад ни отац ни мајка нису у стању да дете издржавају, тада та дужност пада на деду мајчиног. По руском закону отац је дужан да издржава децу до пунолетства; али ако се деца оспособе за самостално издржавање раније, очева дужност престаје пре пунолетства детињег.

Код девојчица, удајом престаје и очево старање. По маџарском праву дете се може сматрати способно за самосталан живот, по новијем закону, тек после своје 15 и 16 године. Издржавање се плаћа само детету, а не и мајци, али се води рачуна о социјалном положају мајке. Међутим, како је у већини случајева мајка сирота жена, то тумачење је и сувише нечовечно.

По аустриском закону отац је дужан да сноси трошкове око порођаја. Претпостављени отац може бити судом присиљен чак и пре рођења детета, да плати све трошкове па и издржавање детиње за прва три месеца, и ако се ванбрачна деца сматрају као и остали повереници наследника очевих.

Руски закон присиљава оца да подноси трошкове око порођаја ако је мајка без средства. По маџарском закону, који је врло строг, мајка може рачунати на накнаду трошкова око порођаја само у случају отмице и завођења. Супериорност аустриског закона је очигледна: по њему ванбрачна деца која су призната од оца или од суда и васпитана у кући очевој имају права да траже да се њихово издржавање и васпитање продужи док не буду сами у стању да се издржавају, и то према остављеном имању својих родитеља, и једнако као и законита деца.

О праву родитеља ванбрачне деце. Мајка је законски татор малолетног детета по свима законима осим аустриског, по коме је законски татор једно туђе лице. Маџарски закон даје другог татора ако је мајка малолетна. Како по румунском закону таторство настаје тек по смрти једног од законитих родитеља, мајка је по праву законска администраторка свог ванбрачног детета.

Како је отац, по аустриском, маџарском и руском закону дужан да издржава ванбрачно дете, он има и права. Тако аустриски закон предвиђа да васпитање ванбрачног детета припада мајци; али то право може јој одузети отац ако се мати покаже неспособна да васпита сама дете.

Пошто по праву аустријском, мађарском и руском дужност за издржавање ванбрачног детета пада на оца, њему по томе припадају и важна права. По аустријском закону право васпитања ванбрачног детета припада мајци, али то право може да јој одузме отац ако се она покаже неспособна да сама васпита дете. Аустријски законодавац иде чак и даље у бризи својој за ванбрачно дете. Ако се благостање детета налази у опасности због понашања мајчиног, отац је дужан да одвоји дете од мајке; да га узме к себи или да га смести на неко боље и сигурније место. По мађарском закону такође мајци може да се одузме старање над дететом ако су сличне прилике. Руско право је још више наклоњено оцу. Кад овај издржава дете, он има право да се стара о њему; у случају неспоразума између оца и мајке јача је она страна која има старатељску власт. Отац који плаћа за издржавање има право да буде постављен за старатеља и чак да се претпостави другим кандидатима.

Наследно право ванбрачне деце разликује се према једном од ова четири законодавства. Аустријско право и мађарско право одбија ванбрачној деци породично право и право сродства са оцем. Она наслеђују само мајку, и то једнако са њеном законитом децом; једино мајка може да наследи њихово имање. Руско право дозвољава ванбрачној деци да учествују са законитом децом у наслеђу једино оног имања које је стекла мајка а не и оног имања које је она наследила од родитеља. По руском праву, мајка наслеђује имање свога ванбрачног детета, а тако исто наслеђују и друга ванбрачна деца или њихови законити потомци ако ванбрачно дете нема наследнике.

Румунски законодавац је либералнији. По румунском праву ванбрачна деца наслеђују њихове мајке и сви из узлазне и побочне линије мајчине и то једнако са законитом децом, чак и ако је брак између мајке и оца био забрањен. Наслеђе ванбрачног детета кад умре без потомства припада мајци и после њене смрти припада њеним најближим сродницима.

Румунски закон не говори ништа да ли ванбрачна деца и законита деца могу једни друге да наслеђују. Али по једном ширем тумачењу не може им се спорити ово право.

Несумњиво је да је велика аномалија да у истој земљи о истом предмету постоје четири разна законодавства, као што је случај у Румунији. Али све ће то ишчезнути приликом изједначења грађанског законика који се спрема.

У последње време појавила се струја за праведно и човечно

законодавство у том правцу. Спремљен је и пројект. Народни Савез румунских жена коме имам част да председавам образовао је мешовиту комисију од чланова савеза и познатих правника у земљи да одреде права жене у новом грађанском законнику, узимајући као основицу начело грађанске равноправности оба пола. Та ће комисија гледати да реши што је могуће повољније и сам проблем ванбрачне деце.

У име цивилизације, човечности и правде румунска жена тражи за заштиту ванбрачне деце следеће мере:

1. Да се укине забрана истраживања оца;
2. Приморати оца исто као и мајку да се стара о издржавању и васпитању ванбрачног детета, према свом друштвеном положају и имању;
3. Да се даду признатом детету иста права наслеђа на имовину оца и мајке која се дају и законитој деци;
4. Да се створи старатељска власт која ће да узме под своју заштиту ванбрачну децу, нађену децу и сирочиће по азилима.

У осталом сличне установе већ постоје у Ердељу и Буковини

Тако исто, изједначена са законитом децом, ванбрачна деца уживаће и заштиту казненог закона.

Осим тога, по чл. 232 казненог законика детеубица се кажњава доживотним тешким радовима; а детеубица ванбрачног детета кажњава се само затвором. Зашто да се прави ова разлика у казни? Зашто да се отац ванбрачног детета не кажњава такође?

У Румунији, као и другде, грађански законик као и казни жртвовао је ванбрачно дете породици која се оснива не на сродству, већ на браку. Једино законита породица обезбеђује детету право на помоћ од стране његових. Мисли се да се помогне брак тиме што ће се дете рођено у слободном браку ставити у гори положај. Међутим, та деца нису крива и велика је неправда која им се чини.

Смртност деце до 5 година, у Румунији, и по званичној статистици, креће се до 50%, и то се догађа, нарочито у варошима, због тешког положаја незаконите деце и због забране истраживања оца.

Ето због тога се румунске жене и труде и раде свим силама да убеди законодавца да позитивним законима обезбеди и ванбрачној деци исту бригу и иста права која имају брачна деца, пошто природа не прави разлику ни у рођењу ни у смрти.

Ми верујемо да на овај начин служимо и моралу и отаџбини обезбеђујући јој толико живота и толико могућих вредности.

Калипсо Ботез,

председница Румунског Народног Женског Савеза.

ДАНАШЊЕ ЗАКОНОДАВСТВО О ВАНБРАЧНОЈ ДЕЦИ У ПОЉСКОЈ

— ДР. БУДЗИМСКА ТИЛИЦКА —

И ако је пољска република ослобођена већ шест година и њена унутрашња организација већ изведена, њено законодавство напредује врло полако. Узрок томе лежи у разлици Закона који су били у снази за време 150 година у трима областима Пољске подељене међу три суседне државе.

1919 одмах по образовању првог Парламента који је имао уставну власт једна је комисија изабрана са мисијом да спреми нов Законик за пољску републику. Тај би законик морао задовољити садашње захтеве нашег устава који је заиста демократски.

Ми смо уверени да ће и питање ванбрачног детета бити срећно решено, али ипак женска удружења чине све што је у њиховој могућности да га подупру и да се пожуре са решењем које би и нас задовољило.

Сада је стање ваанбрачне деце остало онако какво је било пре рата, т. ј. оно је различито у различитим областима Пољске.

Тако су у делу Галиције који се зове Мала Пољска и који је припадао Аустрији права ванбрачне деце одређена аустријским законима, а у Пољској немачкој немачким. У осталој Пољској још је у снази Наполеонов Законик. На њему су учињене извесне измене 1913 новим специјалним законом који се односи на ванбрачну децу.

У овом се питању аустријско право не разликује много од немачког; оба дозвољавају истраживање оца, приморавају оца да издржава дете до 16 године; не дају право детету да носи очево име и да ужива наследство изузевши децу коју отац призна. Немачко и аустријско право дају довољно гаранције за истраживање оца и власти помажу мајку и одређују је за стараоца. Васпитање деце је поверено мајци док отац, законом признат, мора да га издржава до 16 година независно од материјалног стања матере и мора да плати трошкове порођаја и шестонедељно издржавање матере и тромесечног детета. Све ово отац мора да плати у напред.

За истраживање оца довољно је доказати да је човек био често у друштву матере 180 до 300 дана пре порођаја.

Што се тиче социјалног положаја детета он је исти као и матере.

Ово су у неколико речи права ванбрачног детета у Аустрији и Немачкој. У овим земљама су власти добро расположене према детету и матери.

Код нас није тако; у делу Пољске која је припадала Русији положај остаје увек тежак и нејасан. И ако је петроградска Дума 1913 изменила Наполеонов Законик у погледу питања ванбрачног детета због рата се морало прекинути са радом; право које је до тада било у снази није уништено и питање остаје нерешено а дете и мајка без заштите.

Чувени параграф Наполеоновог Законика „истраживање оца је забрањено, истраживање матерѐ је дозвољено“ и данас потстиче страсти човека на несрећу детета, жене и целе расе која дегенерише.

Пољски законик који се оснива на Наполеоновом дели ванбрачну децу на пет категорија:

- 1) *Законшта* т. ј. призната браком који даје детету сва права;
- 2) *Законски призната* од стране оца; т. ј. отац их је признао својевољно званично пред властима; та деца уживају трећину наследства и имају право на очево име.
- 3) Деца рођена у прељуби и у родооскрвњење (у последње време и таква деца могу бити призната браком.
- 4) *Непризната* — ово је највећи број случајева.
- 5) Пољски законик додаје још једну врсту деце „зачете за време вереништва.“

Закон од 1913 представља за Пољску велики напредак дајући и непризнатој деци као и деци рођеној у прељуби право на издржавање али ни овај закон не говори о истраживању оца ни о наследству.

Тако код нас у Пољској има три категорије ванбрачне деце: 1) законске, признате браком 2) својевољно признате 3) с правом на издржавање.

У главном је закон од 1913 гори од аустријског и немачког који олакшавају истраживање оца и обавезују га да поднесе прве потребне трошкове.

У ствари је тај закон од 1913 код нас пуноважан само у теорији јер су обадва законика у снази што чини велике тешкоће на суду. С тога је ово питање код нас врло актуелно и мора скоро да се реши. По јавном мишљењу има два

гледисти: једно, по швајцарском начину, даје право на издржавање свој ванбрачној деци; друго је захтев да му се даду права законитог детета.

Прво гледиште има више присталица јер води рачуна о деци основаној на браку.

Присталице другог гледишта узимају у обзир:

1.) да невино дете не сме да сноси последице и одговорност за погрешке својих родитеља и да не сме да постоји никаква законска разлика између законитог и незаконитог детета;

2) да жалосна судбина матере вечито изложене срамоти натерује исту на злочин и на неприродно ослобођење од детета које је за њу велики терет;

Узимајући све ово у обзир Политички Клуб Жена Прогресиста решио је:

1) да свако тако звано ванбрачно дете које је отац својевољно законски признао мора да има сва права законитог детета.

2) да истраживање оца мора бити олакшано.

3) да издржавање треба одредити према материјалном положају оца и социјалном положају матере.

4) да отац положи издржавање за трошкове порођаја и 6 недељно за мајку а тромесечно за дете унапред.

5) да поступак истраживања буде што краћи.

6) у случају потребе судски поступак мора бити бесплатан.

Ми хоћемо на овај начин да решимо ово жалосно питање које је до сад стало матер толиких несрећа и матер и дете а оставља човека слободног без икакве одговорности. У исто време треба се старати да држава и општина заштите дете и материнство јер нам законодавство неће никад бити довољно. Треба организовати касе за осигурање матера на порођају и одојчади.

ДИСКУСИЈА О ВАНБРАЧНОМ ДЕТЕТУ

Друга јавна седница посвећена је питању ванбрачног детета. После прочитаних реферата живо се дискутовало о томе питању. Сви делегати сложили су се у томе: да ванбрачно дете треба да има иста законска права као и дете рођено у браку.

Г-ђа Пламинкова, делегат Чехо-Словачке, да би приказала важност тога питања изнела је неколико врло интересантних статистичких цифара о броју и морталитету ванбрачне деце. И ако се та статистика односи само на Чешку, ипак ћемо је навести у главном:

Године 1922	од 252.000 деце	било је 27.453 ванбрачне деце
„ 1923	„ 243.917	„ „ „ 28.237

Као што се види, број ванбрачне деце у Чешкој порастао је од 11% на 11.5%, другим речима, на 1000 новорођенчади долази 115 ванбрачне деце. Даље, г-ђа Пламинкова износи предлог о оснивању *заједничке касе* која би била под државном контролом, из које би се ванбрачна деца издржавала док се отац не пронађе, или не осуди на издржавање свог детета. Ванбрачни очеви дужни су да уплаћују у ту заједничку касу, и то прогресивно, према приходима, а сва деца да примају један потребан минимум за своје издржавање. Прва половина предлога примљена је једногласно, али око друге водила се жива дискусија.

Најзад су формулисана два предлога, и стављена на гласање:

- I. Да ванбрачни очеви уплаћују прогресивно према својим приходима, а да пансион за децу буде пропорционалан тој уплати;
- II. Да ванбрачни очеви уплаћују прогресивно, али да пансион за сву децу буде *једнак*.

Свака делегација имала је по два гласа. За први предлог гласала је делегација Румуније са два гласа, г-ђа Пуркинова, делегат Чехо-Словачке са једним гласом и наша делегација са једним гласом. Први предлог добија четири гласа. Други предлог добија шест гласова; за њ гласа Грчка са два, Пољска са два, Југославија са једним и Чехо-Словачка (г-ђа Пламинкова) са једним гласом.

Наша делегација гласа за оба предлога. За први биле су г-ђе Д. Иванић, З. Ковачевић и Чубриловић, а за други г-ђице А. Штеби и М. Атанацковић.

Присталице првог предлога сматрале су да би дете било ускраћено у своме праву ако не би примало за издржавање део пропорционалан уплати очевој, док присталице другог предлога налазе да сва деца имају подједнака права на живот, па према томе, социјална правда захтева, да сва примају исту потребну суму за своје издржавање, док им се отац не пронађе или док се не узаконе.

ФЕМИНИСТИЧКО ПИТАЊЕ

Као треће питање на конференцији М. Ж. А. стављено је питање о феминизму у земљама М. Ж. А. Поред реферата о феминизму у нашој земљи, наша делегација је поднела један шири реферат, желећи да овоме питању да много дубљи значај. Осећа се потреба, пре но што почне пуна активност солидарног рада феминистичких организација у земљама М. Ж. А, да се постави идеологија за рад ове наше интернационалне организације. Наша делегација је желела да се конференција не заустави само на дискусији о практичној пропаганди феминизма, већ да се дође до главних начела, на чијој ће се бази поставити правац рада М. Ж. А. Због краткоће времена, дискусија се ипак ограничила на методе, које је најбоље употребити за пропаганду феминизма, и није могуће било овога пута поставити главне принципе политичког, економског и социалног рада М. Ж. А. Женски Покрет сматра за неопходно да се ови принципи поставе, налазећи да без тога рад ове организације не би могао имати стабилан карактер. Женски Покрет ће у овој години настати да се оно, што се није могло постићи на конференцији, учини у току ове године.

На идућем састанку ће се доћи сигурно до постављених принципа, који ће дати прави карактер нашем раду.

MIŠLJENJE JAVNOSTI I FEMINIZAM U JUGOSLAVIJI

— Alojzija Štebi —

Organizovani feministički pokret u Jugosl. još je mlad. Do sada nije imao mogućnosti da nastupi kojom važnom akcijom, da bi se njime morali pozabaviti zvanični krugovi. S vremena na vreme, u zgodnim momentima, stvarali su se u raznim centrima naše otadžbine slabi feministički pokreti. Ali sve manifestacije feminističkog sveta imale su samo prolazne uspehe. Govoreno je i pisano dosta, činjeni su planovi za široke i istrajne akcije, ali na žalost, sve to nije zabeleženo kao znak početka dovro organizovanog rada, ni u koliko se tiče imovnih težnja feminizma — pravo glasa — ni u koliko se tiče celine postavljenih problema, kao što su ovi, kojima se bavimo na ovoj konferenciji.

Javno mišljenje o različitim problemima, koji interesuju

jedan narod, izraženo je najbolje u žurnalistici i po političkim partijama. Ako se pregledaju naše novine, opaziće se da je javno mišljenje do sada malo pažnje obraćalo na feministički pokret. Medjutim, ne treba time biti iznenadjen. Naša zemlja, za ovih nekoliko godina od njenog formiranja, nije mogla da reši ni mnogobrojne probleme svoje unutarne politike, čije je sretno rešenje glavni uslov za napredak naroda i zemlje. Zbog njihove važnosti za konsolidaciju i mogućnost opstanka naše domovine, ovim problemima je obraćena pažnja celokupnog javnog mnjenja. Dokle god unutrašnje prilike u našoj državi ne budu zauzele svoj normalni tok, neće se moći očekivati da se publika jako zainteresuje femin. pitanjem. Ali moramo konstatovati, da se novine ipak bave feminističkim aspiracijama, i da o njima govore povoljno. Pored novina, časopisi takodje diskutuju vrlo razborito i simpatično o našim težnjama. Sve ovo dovodi nas do konstatacije, da kod nas feminizam ne nailazi na nesavladljive prepreke, već na protiv, biće rado primljen, samo treba čekati psihološki momenat, potpuno pogodan da se u samom početku mogu dostići sjajni uspesi u svima krajevima naše zemlje.

Ni jedna politička partija ne izgleda da je protivna, u principu, našem glavnom zahtevu: pravu glasa za žene. Šta više, njihove izjave, više platonske, daju nam dokaze da se ne opiru našem pravu glasa. Naravno da ovaj zaključak treba primiti s rezervom. Do sada, zaista, ni jedna politička partija nije ništa preuzela u smislu feminističkih zahteva. Prema današnjem mentalitetu političara, ne može se očekivati da se zauzmu za velike ideje, jer su svi planovi njihove akcije upravljani na neposrednu dobit svoje partije. Što se političke partije još ustežu da stave u svoj program feminističke zahteve, treba tražiti objašnjenje takodje u tome, što žene nisu još organizovane u političkim partijama, izuzimajući socijalno-demokratsku i nezavisnu radničku partiju Jugoslavije. U političkoj partiji, osnovanoj na bazi principa katoličke veroispovesti, žene saradjuju, doista, ali samo u prosvetnim sekcijama a ne ulaze u čisto politička pitanja

Sve naše političke partije imale su prilike da ispolje svoje mišljenje o ženskom pravu glasa. To je bilo prilikom ustavotvorne skupštine 1921 god. Ova je usvojila većinom glasova u 70 čl. ustava, prvi stav, da svaki građanin kad napuni 21 god. ima pravo glasa, ali u trećem stavu istoga člana, ograničava odmah ovaj propis dodajući: „Naročiti zakon će rešiti o ženskom pravu glasa.“ Sve čini da verujemo, da bi naš parlamenat danas

odbacio većinom glasova prestavku, koja bi tražila pravo glasa za žene, i time bi odbio glavni feministički zahtev. Po našem mišljenju, naše političke partije pre no što će izmeniti svoje mišljenje u našu korist moraju pretrpeti evoluciju, prelazeći od sitne politike ka politici ideja i principa.

Izuzimajući social-demokratsku partiju i nezavisnu radničku partiju Jugoslavije, koje su slabe da bi imale ma kakvog uticaja na naš politički život, ni jedna politička partija nije rasprostranjena po celoj zemlji. Sve važnije političke partije, koje igraju odlučujuću ulogu u našoj zemlji, nose izvesnu etnografsku ili religioznu boju. Pokušaji izvesnih partija — demokratske, radikalne, seljačke — težeći da se rašire u svima krajevima zemlje, i da prikupe u svoju sredinu pristalice bez razlike vere ili jezika, nalaze se u samom početku, tapkajući; sve te partije nalaze se više ili manje još uvek na istoj tački, na kojoj su se nalazile pre ujedinjenja Srba, Hrvata i Slovenaca.

Ovo je neosporni fakt koji izgleda vrlo važan za razvoj feminizma. Kod žena se takodje oseća uticaj ovakve politike; one ne mogu još da se oslobode da misle i nastupaju drugojače, no što ih političari upućuju. Reorganizacija političkih partija, na bazi ekonomsko-socialnih principa, imaće neminovno dobrih posledica i na feminističku evoluciju.

Najzad, interesantno je znati šta same žene misle o pitanjima, koja ih naročito interesuju. Najbolji odgovor na ovo pitanje može nam dati mišljenje, koje vlada u Narodnom Ženskom Savezu, koji broji među svojim članovima 250 ženskih udruženja. Među tim velikim brojem ženskih organizacija, našlo bi se, najviše, jedno dvanaest, koje primaju feminističke ideje bez ograničenja. Što se tiče nekoliko tačaka našeg programa, kao: izjednačenje žene pred zakonom; poboljšane sudbine vanbračne dece; nastave za žensku decu; jednake nagrade za jednaki rad; izjednačenje morala za oba pola, i t. d. može se reći, bez ikakve sumnje, da ima mnogo veći broj organizacija koje žele zajedničku akciju na ovom širokom socialnom programu.

Što se pak tiče prava glasa za žene, i čije pozitivno rešenje bi jedino omogućilo dobar uspeh našeg programa, jako je sumnjivo da bi sve organizovane žene u N. Ž. S. bile za njega bez ograničenja. Naše žene ne polažu dovoljno pažnje tome kapitalnom pitanju, računajući da je najbolje ostati udaljen od svega što se tiče politike. To je jedna predrasuda usadjena kod žene, koju je potrebno iskoreniti. Ova zadaća spada naročito u delokrug

rada Feminističke Aliancije, koja je osnovana lanjske godine, i koja prima za člana samo feminističke organizacije. Do sada je Fem. Al. preduzela samo jednu važnu akciju, i to na pitanju zaštite dece i omladine, a pored toga nastupala je svojim autoritetom u specialnim slučajevima, gde je interes žene bio povredjen. Aliancija će preduzeti da probudi kod žena interes za sve probleme, koje ih se naročito tiču, i preko svojih pristalica da vrši direktni uticaj na javno mišljenje. Pre svega, moraju se kod žena oboriti sve skrupule, većinom tradicionalne, koje one imaju odnosno javnog rada. Zatim, treba ih ubediti, da učestvovanje u političkom životu nije privilegija izvesnih ljudi, već dužnost svakoga gradjanina. Svaki gradjanin jedne države, bilo da je žena ili čovek, ima dužnost uzeti učešća u najvažnijoj grani društvene aktivnosti.

М Е Т О Д Е

ФРАНТИСКА ПЛАМИНКОВА

Садашње методе које употребљавамо да бисмо добили право, у многама се разликују од оних које смо били принуђени употребљавати раније.

На пример — јавни говорници у Лондону у Хаид-парку, где се виде свакога дана три жене између пет говорника, поворке, итд. по нашем мишљењу су немогуће код нас или бар остају без последица. Сличне ствари могле би пре наудити добром интересу у очима наших људи, који у главном имају мало смисла за услужност и могле би изложити подсмеху наше напоре.

И због тога сва упутства о методама могу дати само интересантне податке, у осталом о томе како стоји јавно мишљење што се тиче извесних проблема, али никако правило, које би жене других земаља могле примити не размишљајући дуже при томе.

Ове године требало је водити борбу врло енергично, борбу против пројекта закона, који су поднели чиновници министарстава а где се радило на отпуштању удатих жена, државних службеника.

Начин на који смо је водили? Најпре смо расправљали о томе са референтима у Министарству и у свима централним бироима.

Публиковали смо са примедбама спремљени закон који је

тада још држан у тајности, а било га је од прилике само у 5. примерака.

Приредили смо јавну скупштину, која је била унапред врло добро спремљена.

Обавестили смо били све пријатеље феминистичког прогреса.

Сад је већ уобичајено да се жене међу собом потпомажу на свима скупштинама, где је реч о питањима односно чиновника и тражимо свуда од представника различитих политичких партија да се изјасне о томе питању. За сада успели смо да зауставимо акцију —

Важно је нарочито:

1.) Имати добро организовану обавештајну службу да би били обавештени у случају опасности и да би знали на време у напред законе и мере које се тичу жена. Чим ствари узму конкретнији облик, врло је тешко изменити принципе чији су оне израз.

2.) Бити спреман, да би се одмах могло радити на спремљеном закону и дати референтима предлог измена, а то да се уради у облику пријатељског уговора. Обично ствари које се мењају, најбоље се уређују на тај начин. (Друштвена осигурања 450—605.)

3.) Трудити се да се лично убеди највећи број чланова, који имају великог утицаја у главним одборима.

Онда имати групу пријатеља.

4.) Да би начини рада које сам побројала били што успешнији, препоручујемо да се после 2. и 3. год. поднесу петиције у којима ће се довољно истаћи сви поводи и разлози за ствар.

Потребно је најзад да се у свима својим предузећима, ставимо на гледиште строго научно, и не треба себи никада допустити ма и најмању нетачност.

Треба да будемо носиоци обавештења тако тачних да их нико не може порећи. Једна једина заблуда могла би не само за увек уништити ствар, о којој је реч, већ би могла повредити ауторитет жена на такав начин, да оне више не би могле успети у будућим стварима.

I Прва ствар је тачност.

II Ако се латимо какве ствари, треба у њу ставити, све своје снаге, цело своје срце. Треба да је свако уверен да се не играмо већ да живимо у нашој идеји.

III Нема за нас ствари сувише мале.

Не пропуштамо да прође ни једно суђење па било оно вођено и противу само једне жене. Та опрезност је изванредна ствар.

Људи су обично комотни. Да би имали мира они остављају на миру нас друге, или на крају крајева чине оно што ми хџемо.

IV Да се жене, које предводе покрет, заинтересују за сва јавна питања, како би могле дати у свима тим стварима своје мишљење.

V Треба наћи известице (и женске) по тим питањима и приредити анкете.

DRŽAVA IN DOLŽNOSTI

— Alojzija Štebi —

Preden moremo odgovoriti na vprašanje, na kakšen način bi bilo vzbuditi zavest državlјanskih dolžnosti in pravic pri vsakem članu-bodisi moški ali žena-edinice, ki jo imenujemo država, si moramo biti na jasnem o razvoju, bistvu in smotru te edinice.

Sociјologija, ki smatra državo kot sociјalno-psihologično dejstvo, je dokazala, da je bila vsaka država in da je tudi še v sedanjih dneh vsaka država razredna tvorba. Po svojem nastanku in po svojem bistvu je država — počevši od najprimitivnejše ednice do današnje oblike ustavne države-družabna institucija, ki je bila vsiljena od ene zmagovite človeške skupine drugi-premagani in z edinim namenom, da ekonomično izkorišča premaganca ter se zavaruje proti notranjim in zunanjim napadom. Državne tvorbe iz najbolj oddaljene preteklosti in tvorbe iz sedanjosti, od prve združitve neznatne skupine ljudi, ki si je z nasiljem krčila pot med druge skupine, pa preko fevdalne in absolutistične njene oblike do današnje ustavne in parlamentarne države, se opirajo vedno na določene sloje in skupine. V zgodovini se vrste kot te opore najrazličnejši razredi: za vojaško kasto je prišlo plemstvo z ogromnimi posestvi in mnogoštevilnimi podložniki in ob nastopu denarnega gospodarstva kapitalistični razred, plutokracija ter veleposestniki. Sociјalna opredelitev državlјanov je prej kot slej v znamenju posesti in neposesti, in žal, tudi politična. Iz te opredelitve se je rodil globok in usoden konflikt, ki se izražava v vsaki državi kot razredni boj. Tega dejstva ne moremo tajiti in nespametno bi bilo, ako bi ga me feministke prezrle. Nasprotno: upoštevati moramo ta fakt pri vsem svojem delu in delo uravnati tako, da ne poostruje tega boja.

Do današnjih dni se je ohranila vera, da je država nekaj živ organizem, da je država namen sama v sebi. To vero čvrsto

podpirajo posedujoči razredi, širijo jo države same po svojih napravah, vzdržujejo jo politične stranke in proglašajo svojo politiko kot državno politiko. Ta vera poteka vse od onih dob, ko se je smatral človek za stvar, za sužnja in ko je gospodar nad to stvarjo zahteval od nje slepo, brezpogojno pokorščino in poslušnost. Čeprav je nastopalo v vseh dobah proti tej lažni veri jasno spoznanje in se širilo po neštetih revolucijah, reformatoričnih pokretih, da je le človek in njegovo življenje ona najvišja vrednota, kateri mora služiti vse drugo, vendar prevladuje in obvladuje zmotna vera o nekem božanskem poslanstvu države javno mišljenje. Spoznanje o svetosti človeka in njegovega življenja bazira na najstarejšem kulturnem regulatorju, na etiki. Kdor tudi samo površno pozna kulturno zgodovino človeštva, ve, da je bila etična kultura, ta najsubtilnejša ločitev med dobrim in zlim, najjačja sila, ki je ali vezala, ali ločila ljudi v njihovih medsebojnih odnošajih. Države so jo izločile iz svojega življenja, in namesto tega najzanesljivejšega merila so postavile na njeno mesto politiko moči, nadvlade in nasilja, in maskirale vso to politiko s spretno prikrojenimi frazami, ki omamljajo mase, ki jim ne dajo, da bi izpregledale. Takšna politika ne služi življenju, država s takimi metodami vladanja nima pravega smotra, ker postavlja sama sebe na prvo mesto. Država je le potreben organ v življenju človeka in človeštva, in nič več. Država je le eno izmed obilice drugih sredstev, potrebnih za življenje, je le člen med drugimi člani človeške družbe. Sedanja politična morala pa povzdiguje državo iz podrejenega sredstva v smoter, iz člana v samostojen organizem. Samo ona država odgovarja svojemu namenu, ki vidi svoj cilj v pospeševanju življenja, v harmoničnem sožitju vseh državljanov, v ustvarjanju institucij, ki ščitijo človeško življenje pred propadanjem in izkoriščanjem, ki širi atmosfero miru preko svojih mej.

„Namen posvečuje sredstva“, ta jezuitska morala bi morala brezpogojno izginiti iz leksikona državnopolitičnih gesel. Pod trajnim vplivom tega vodilnega gesla državne politike vseh držav se je izključila morala iz politike in se je proglasilo načelo, da veljajo zakoni etike le v privatni morali, a da so za politiko neuporabljivi in neveljavni. S to nemoralo so narodi dedno obremenjeni in ž njo sankcionirajo vsa nemoralna sredstva in namene politike. Goli lastni interesi držav in strank se tako prikazujejo kot edini mogoči motivi politike. S pridevkom „politično“ se opravičujejo ubijanje in rop, prevara in izsiljevanje, zahrbtnos in

laž, korupcija, in špijonaža, nenasinost posesti in nenasitnost vi-deza, skratka vse pregrehe in vsi zločini. A ne le da se opravi-čujejo, še celo poveličujejo. To kar je za individualno čast sramotno in podlo, to je v politiki držav in strank vzvišeno, junaško in plemenito.

Posledice tega, da merimo javno in privatno moralo z dvojnim merilom, so za človeštvo strahotne. S tem da se izključuje morala iz politike, se jo izključuje iz zakonodaje in pravosodja, iz parlamentov in vlad, iz javne vzgoje in publicistike, iz narodnega gospodarstva in socialnih organizacij, skratka iz vsega, kar je pogoj za nravstveno hotenje človeka, izključuje se iz etike same; ker obvlada nemoralna politika vse, obvlada tudi moralo in napravlja iz te, življenje in človeštvo najbolj pospešujoče vrednote, grdo spako.

Da politika kvari značaj šloveka, tega niti sama ne taji in priznava s tem zločin najgrše vrste. Ona je kriva, da je človek, ki je v teku tisočletij poplemenitil zunanjo naravo, brez moči napram svoji notranji naravi; v teku tisočletij se je človek naučil, da je rastline in živali vzgajal do visoke stopnje, da je predelaval tvarine, da je obvladal naravne sile, le svoje duše ne. Zatrli je nekatere zunanje sovražnike svojega življenja, ali svojih notranjih sovražnikov, vse življenju sovražnih nagonov, brutalnih strasti ni zatrli. Najbrutalnejši instinkt, ki nam ga je dala narava — nenasitnost, — iz katerega izvira vse zlo, vsa moralna beda in materijalna revščina, in ki obvlada človekovo dušo danes silneje kakor kdaj prej, ta nagon, ki deformira človekov značaj se je raspasel na široko in globoko po krivdi principijelne in namerne brutalnosti politike.

Da tega ne spozna po politiki obvladano in zapeljano človeštvo, to dokazuje, da politika ne pokvari le značaja, temveč tudi inteligentnost ljudi. Najlepši plod človekove inteligence ni ne izobrazba, ne znanje, ne premetenos-temveč politična sodba, sodba o najvažnejšem, najusodnejšem, kar sploh obstoji za človeško življenje, in to samostojno politično sodbo nam je ubila nemoralna javnega življenja.

Država kot sedanja najvišja politična edineca gotove skupine ljudi bi morala — ako hoče služiti svojemu edinemu in najvišjemu smotru-pospeševanju življenja-prva pričeti z rušenjem splošno razširjene in oboževane popačene morale in etike. Drugače ni ozdavljenja, drugače ne more služiti življenju. Prva bi si morala biti jasna o tem, da jo vzajemno delo vseh njenih čla-

nov napravi močno in da jo slabe nasprotstva med njimi. Kakor moder in preudaren tehnik bi morala biti, ki dela vse po načrtu, polagoma, vstrajno in nikdar ne rabi sile in nasilja.

Sila spada v kategorije bojazljivosti, ki nima poguma čistejšega življenja. Fizično in psihično nasilje sta glavna vzroka vseh zločinov in brezmiselnosti v zgodovinskem razvoju človeštva. Nasilje je največji sovražnik svobode kakor tudi red, in mogoče je le tam, kjer ne vlada zapoved o svetosti življenja kot najvišji zakon. Nobena oblika držav, nobena ureditev človeške družbe, nobena ustava, nobena izmed gospodarskih, pravnih in vzgojnih institucij ni sama na sebi slaba, vse izkazujejo nižjo ali višjo stopnjo tehnične popolnosti, ali vse postanejo slabe, ker jih smatra država kot sredstva za svoje politične namene, a ne kot sredstva za pospeševanje življenja. Politika življena bi morala biti politika države.

Ako nam je jasno, da bistvo države ne odgovarja pravim interesom vseh njenih članov, to je harmoničnemu sožitju vseh, ako nam je jasno, da je država le organ življenja, a ne življenje samo, potem nam je tudi lahko opredeliti naše dolžnosti in pravice v tej edinici.

Dolžnosti so v tem, da pospešujemo vse one tendence, ki gredo za tem, da pomagajo ustvarjati pogoje za harmonično sožitje vseh, a kriterij za te pogoje je etika. Ako se odtegujemo tem dolžnostim, se odrekamo tudi pravicam, ki jih smemo terjati od države. Dolžnosti in pravice gredo tako tesno druga v drugo, da bi izgledali kakor paraziti, ako bi samo zahtevali nekaj od te politične edinice, ki se imenuje država, a bi ji ne dajali hkratu tudi onega, kar jej mora dati vsak kot človek iz čuvstva solidarnosti napram onemu, ki živi z njim v isti edinici.

V naši najgloblji notranjosti mora biti zapisano spoštovanje pred življenjem vsakega poedinca. Ako ne sledimo temu temeljnemu spoznanju, ako nočemo spoznati, da je le v zasigurani eksistenci vsakega poedinca zasigurana eksistenca vseh, ako nočemo spoznati, da pomenja blagostanje le obvladanja in pravično razdelitev življenskih dobrin med vse a da pomenja bogastvo, ki je v rokah le nekaterih poedincev, nasilje in oblast nad človekom ako vsega tega jasno ne spoznamo ter odločno ne izpovemo brez strahu in ne usmerimo vsega svojega privatnega in javnega življenja po tem spoznanju, potem nimamo pravičnega pojmovanja o pravih dolžnostih državljanke. Pravice bodo iz izpolnjenih dolžnosti prišle samo po sebi.

Ko opredeljujemo svoje dolžnosti in pravice, si moramo biti na jasnem še o nekem važnem vprašanju: o vprašanju odnosov med državami.

Kadar nastopi konflikt med državami, tedaj nastopi za vsakogar, ki gleda na države kot na organe človeštva, težak notranji konflikt. Na eni strani se vzbudi z vso silo instinktivna ljubezen do domovine, na drugi strani-mislim na človeka v najglobljem pomenu te besede-vse, kar nas spaja z vesoljnim človeštvom. Konflikt je strašen. Država kaznuje v svojih mejah vsakogar, kdor se pregreši proti zapovedi „ne ubijaj!“ Toda kadar gre za ljudi izven njenih mej postane ta zločin dolžnost državljana in pod kategoričnim imperativom države „ubijaj“ se vodi takrat državna in meddržavna politika. Kako naj se odločimo? Ali naj sledimo slepo nagonski ljubezni do domovine, sledeč izreku „right or wrong it is my country“, ali naj sledimo oni višji stopnji ljubezni, ki ima v sebi svetost duha in ki velja človeštvu kot najvišjemu izrazu življenja?

Vemo, kako so se ti meddržavni konflikti reševali do danes: žrtvovale so se hekatombe ljudi. uničevale so se slepo vse dobrine neumornega ljudskega dela. In kadar se je „rešil“ konflikt na ta način? Kdo na vsem božjem svetu je postal srečnejši, zadovoljnejši in kar je glavno-boljši? Za ta način reševanja rečemo lahko: blagoslov znanosti gradi človeštvu domove, a prokletstvo politike jih ruši. Življenje se upira duhu uničevanja in vendar brez premisleka sledi človeštvo klicu po ubijanju in maščevanju. Ali si moremo izmisliti strahotnejšega prizora kakor tega, kadar življenje v besni zaslepljenosti divja samo proti sebi, kadar razum svojim orožjem razmesari sam sebe na najbolj rafiniran način? Do take brutalne absurdnosti je prišlo vsled politike, ki se ni orientirala na življenje, kateri je bilo ono, kar je človeško, najbolj tuje. Zavedena od opoja moči, je šla hladnokrvno mimo brezmejne bede posameznikov in narodov, je pozabila na nujne namene celote, samo da služi samovoljnim interesom malih skupin. Politika je odklonila pri reševanju takšnih vprašanj vodstvo znanosti, šla je celo tako daleč, da je korumpirala še znanost za svoje namene. Sovražna morali, življenju, intelektu, je pokvarila tudi naše značaje do dna. Ko smo prišli srečno tako daleč, da obvladamo s tehniko vso naravo, smo vse te pridobitve uporabili za uničevanje, namesto za novo, višje življenje. Sila je porušila vse. In sredi tega peklenškega kaosa so se oglasili poedinci z zahtevami, da naj se iščejo pota, ki bodo v stanju, da privedejo narode k

plodonosnemu, vzjemnemu delovanju v prid vsega človeštva. Človeštvo in človešnost so dvignili pogumni poedinci na ščit, poudarjujoč, da moramo odstraniti vse vzroke, ki povzročajo meddržavne konflikte. Najvišja zapoved u razmerju med poedinci — spoštovanje življenja bližnjega — ta zapoved naj velja tudi v razmerju med narodi. Ne le ekonomično postopanje z vsakim posameznikom, temveč tudi ekonomija narodov mora postati geslo državne politike, ker noben narod ne more živeti polnega, vsestranskega življenja sam zase, brez zvez z drugimi narodi. Zato bi se morali v vseh razvojnih možnostih medsebojno podpirati, izvesti bi morali internacionalno organizacijo trgovine, ki bi morala zabranjevati vsako izkoriščanje. Pogoj za trajen mir je le v meddržavni in naddržavni organizaciji človeštva in le takšna organizacija bi bila v stanju, da odpravi največjo socialno krivico, ono, ki daje trajno pobudo za današnji najgloblji konflikt, za razredni boj: ta vsesplošna socialna krivica obstoji v neomejeni lastnini poedincev nad zemlje, v nekontrolirani produkciji in konsumciji. Vsaka država sama za sebe ne more rešiti tega vprašanja, za to nam je zgoveren primer Rusija. Ako pa ne bodo rešile države sporazumno tega vprašanja, tedaj se bo le povečavala iz dneva v dan največja opasnost za trajen mir — imperijalizem.

Prve plahe poskuse za meddržavno organizacijo imamo v „Društvu narodov“, ali kljub temu, da se prijateljsko sestajajo države in govore o razorožitvi in varnosti in trajnem miru, kljub temu vidimo da se države vendar še bolj zanašajo na „oboroženi mir“ in da radi tega vztrajno in dobro pripravljajo svoje armade.

Dokler se bo v „Društvu narodov“ govorilo le o nekaterih vprašanjih, dotlej ne smemo upati, da bodo sklepi te meddržavne institucije prinesli trajen mir. Dokler ne bodo tudi vse ostale panoge življenja pravo, vzgoja, šola, higijena, publicistika — dobile trdnega temelja v meddržavni organizaciji, zlasti pa dokler ne bo stal nekje svetovni parlament, ki bo urejal svetovno gospodarstvo, dotlej bomo še vedno na vulkânskîh tleh dosedanjega načina reševanja meddržavnih konfliktov. V meddržavni organizaciji, v meddržavni kontroli vsega življenja je zasiguran obstoj človeštva, občâ organizacija človeštva brez državnih mej, je smoter življenja poedinca in narodov. Pot je še dolga, ali cilja ne smemo izgubiti izpred oči niti pri najmanjšem delu, ki ga vršimo.

Tudi delovanje v tem smislu, k vseobči organizaciji človeštva ki bo izključevala vojne in nasilje, smatram za važno in nujno državljansko dolžnost.

Pot trpljenja in odrešetve človeštva, Golgata in vstajenje k večnemu življenju gre od vojne k miru, od sovražnega razcepljenja narodov k človeštvu v svobodni, svetovni državi.

Morda so Vas moja izvajanja o državi in o dolžnostih in pravicah državljanov razočarala, ker ne govorim o državi kot o tvorbi, ki je obdana z gloriozno svetosti, nedotakljivosti in ker ne naštevam dolžnosti in pravic državljanov po točkah, kakor smo jih vajeni iz šolskih knjig in kakor smo jih prevzeli po tisočletni tradiciji. Tudi recepta, ki bi naštel koliko gramov patriotizma, koliko gramov lojalnosti je treba vlit v vsakemu, da se vzbudi v njem državljanska zavest. Vam nisem dala in ga ne morem dati.

Vem samo eno resnico, ki je edina v stanju, da napravi iz države čvrst organ politike življenja, resnico, ki napravi iz vsakega ne le dobrega, zvestega državljana, ampak mnogo več, pravega člana vesoljnega človeštva, in kot feministka, ki smatra feministični pokret le kot sestaven del občega kulturnega pokreta, mi veljajo za ženo in moža enake dolžnosti in pravice. Ta resnica je preprosta, enostavna: vzbudimo in gojimo ono, kar je bistvo pravega človeka. Bistvo pravega človeka obstoji v nepokolebljivem čuvstvu solidarnosti do bližnjega, v pogumu, da spoznava resnico in jo ispoveduje v vseh življenskih primerih in v odporu proti vsaki nemorali v privatnem in javnem življenju. Vsak, ki izpolnjuje te etične zakone, je pravi človek in radi tega ne more biti nikdar slab državljan in v njem ne bo usahnila nikdar prava državljanska zavest, ker se bo napajala iz živega studenca vseobčega življenja samega.

ГРАЂАНСКА ПРАВА ЖЕНА У ПОЉСКОЈ

— D^r. будзимска тиличка —

Како је пре васкрснућа данашње Пољске за време политичког ропства, наша земља била читав век и по подељена између три државе суседне: Немачке, Аустрије и Русије, то се управљало по грађанским законима разним, према томе коме је покрајина припадала, те су се тако и грађанска права жена разликовала.

Нарочито у делу Пољске који је био припао Русији, грађанска права жене била су најгора и најограниченија, јер је тамо важио законик Наполеонов, по коме је, као што знамо, жена удата сматрана као роб свога мужа и као биолошка снага за расплођавање

Ма да је са ослобођењем Пољске жена пољска добила своја политичка права и политичка права у општинама и тиме од једном постала права грађанка своје отаџбине, ипак није било лако решити питање њених грађанских права због три разна закона, које је најпре требало изједначити.

Образована је у парламенту од 1919 комисија названа „Законодавна“, која је имала да савлада огроман посао, па се није ни журила да реформише грађанска права пољске жене, иако су често та ограничења била у великој противречности и чак је и смешно изгледало, с обзиром на потпуну еманципацију жене с политичког гледишта.

И тако смо ми имали да се боримо читаве три године, а разне женске организације левице и деснице помагале су нас уз одобравање свих посланика различитих политичких и социјалних програма, да би добили одлуку Диете од 1. јула 1921., која је укинула скоро сва ограничења женског права.

И тако у Пољској већ три године не само девојке већ и удате жене уживају иста грађанска права; оне могу да чине део породичног савета, док су до сада биле лишене тих права.

Удате жене имају права да управљају и раде на пољу финансијском и политичком без овлашћења својих мужева, што је било неопходно потребно.

Некад код нас, као у осталом и у свима земљама, где важи Наполеонов законик, удата жена није могла сама да управља и ради слободно, и једино јој је било дозвољено да издржи као и човек затвор и смртну казну.

Данас код нас, само права матере нису довољно утврђена, јер до сада отац има више привилегија када се тиче деце, и у случају неслагања родитеља, очева страна се узима у обзир, и ми жене пољске тражимо да само суд реши то питање. Исти је случај у новчаном питању, нарочито када се односи на мираз женин. Јер до данас ако приликом венчања и брачног уговора није изречно уговорено да она сама има право располагања миразом својим то онда муж, још по Наполеоновом законнику користи, своја права и управља имовином своје жене.

Ми захтевамо да се та одредба укине, јер кад је једна ствар својина и по закону припада жени, потпуно је непотребно, то супротно споменути у брачном уговору.

Ма да нас је комисија законодавна уверавала да промена финансијског и брачног питања изискује општу измену закона,

ипак ми не престајемо да се боримо и да јавност обавештавамо да би она имала уплива на радове поменуће комисије.

Поред тих ограничења мањег значаја, која су неправедна и неоправдана, ми пољске жене живимо слободно као прави грађани уживајући сва политичка и грађанска права и, радимо енергично у циљу да осветимо све наше сестре, да би знале да употребе своју еманципацију у корист напретка своје отаџбине и општег добра човечанства.

НАЈБОЉА СРЕДСТВА ЗА НАШУ ПРОПАГАНДУ

— ЕЛЕН ОДОБЕСКУ —

Која су најбоља средства за ширење идеје о ослобођењу жене и равноправности оба пола пред законом?

Постоје три основна средства: реч, књиге и новине.

1.) Ја мислим да је најбоље средство за убеђивање својих суграђана одржавање предавања од лица дошлих из земаља већ ослобођених, предавања којима ће жене које су већ ступиле у јавни живот обавестити своје сестре о своме раду, и благодети добивене слободе и о њиховој дужности грађанке.

Врло добро средство је прибећи људима убеђеним феминистима. Ми се морамо дакле најпре обраћати људима феминистима и женама из ослобођених земаља.

2.) Друго средство које нарочито може да убеди нове нараштаје у потребу једнакости пред законом као грађана јесте састављање једног ручног речника за девојке, у коме би се означила њихова дужност и њихово право грађанке.

Тако исто могли би да мислимо и на један ручни речник за младе људе, јер ако дубље уђемо у ово питање, видећемо да ако жене нису још задобиле своје грађанско право, има људи који нису спремни да врше ово право са убеђењем и незаинтересовани.

3.) Треће средство јесте пропаганда по дневним листовима, у којима неуморно морамо да ширимо феминистичке идеје. Али у том случају је најбоље прибегавати чланцима са преко границе, јер њима можемо најбоље да будимо идеју феминизма у неослобођеним земљама.

Мислим да треба апеловати на сва феминистичка друштва

свих земаља да би се добили чланци у овом смислу, који се имају преводити на домаће језике и публиковати.

Што се тиче стања феминизма у Румунији, могу вам рећи, да су се до сада жене у Румунији мало мешале у јавни живот.

Животни услови су били лаки и она није имала потребу да зарађује за себе и своју децу, пошто се човек о томе старао. Ретко је једна девојка остајала неударена, и феминистичка питања су је мало занимала. Али последњих година су се услови живота изменили, и често је жена приморана да сама зарађује свој живот и да помаже породицу, а често и свога мужа, и због тога, покрет феминистички се јако појачао, ма да још није продро у народне масе које су и сувише неспособне да схвате добра феминизма без претходног спремања за то разумевање.

Жене интелектуалке које се боре да убеду људе, да је апсолутно потребна промена услова жене пред грађанским законом и пред уставом у данашње доба, имају много да раде да убеду и саме жене, да је потребна та промена и да их увере да им равноправност оба пола као грађана не одузима ништа од њихових женских прерогатива.

Такође имамо и доста жена неписмених, нарочито на селу, где девојке мало похађају школу.

Мислим, да за пропаганду имамо много да радимо и да ће нас та пропаганда, у колико буде била јака, помоћи да уверимо антифеминисте у ту основну потребу наше епохе.

КАКО ДА ПРОБУДИМО ИНТЕРЕСОВАЊЕ ЖЕНА ЗА ЊИХОВА ПРАВА?

— МАРИЈА КАРБАЊОВА —

Ако расмотримо услове наше земље, видећемо да је најуспешније средство за буђење интересовања код жене за своју сопствену слободу њихово организовање у друштва. Код нас су уобичајена следећа средства: кад је имала да се упутити нека петиција државном савету или парламенту а кад је у њима било речи о праву жене, онда смо у свима местима где постоје макар и неколико жена скупљали потписе за те петиције. Наравно да смо свакој потписници објашњавали о чему је реч. Петиције су слате на потпис или су потписиване и по кућама и ради тога се одлазило по

кућама Тако су скупљене стотине хиљаде потписа. Будила се свест; организовали су се јавни скупови и писани су чланци по дневним листовима; приређиване су нарочите вечери на којима се дискутовало између противника и присталица слободе жене, и на којима се бацала светлост на цело наше питање. Често смо чинили кораке код политичких клубова, код владе, а нарочито код жена посланика и делегата. Начињен је велики напредак од како су се политичке партије решиле да организују жене. Чим су се жене политички организовале, њихове странке су унеле у своје програме право жене и наша ствар је напредовала брзо.

Међутим, напори јавне активности усредсређени су на следеће тачке: образовање хуманитарних, социјалних, и васпитачких друштава са разним установама, школама, женским секцијама сокола, рад на општем васпитању народа а нарочито рад на заштићавању чешког елемента у понемченим крајевима.

Што се тиче општег мишљења код нас, његов се интерес везује за неколико питања која још имају да се реше: питање удатих жена у јавној администрацији и уређење њиног материнства, уживање пензије за њихове наследнике, примање жена у више категорије јавне службе.

У осталом код нас има борбе једино за неколико социјалних користи у коме су правцу жене споразумне са захтевима људи.

Слобода професије је потпуна, осим за неколико заната који се забрањују женама због здравља, као што су занати у којима се ради са оловом, угљем, и т. д.

ТАЈНЕ СЕДНИЦЕ

Поред јавних седница, делегати М. Ж. А. одржали су и три тајне седнице на којима су расправљана интерна политичка питања, која се тичу земаља М. Ж. А.

Исход и целокупан рад на седницама јако је задовољио делегате. Сва питања третирана су на врло деликатан начин. Осетило се да потпун пацифистички дух руководи све чланове М. Ж. А. у испитивању и одлукама унутрашњих проблема.

ЗАКЉУЧАК

Поводом радова друге конференције Мале Женске Антанте, делегати, у име својих земаља, изјављују следеће жеље:

1). Да жене југословенске, грчке и румунске у најкраћем времену задобију потпуна политичка права, сматрајући да су у земљама у којима уживају ова права, жене радиле само за највеће добро своје земље и за заштиту детета које осигурава будућност расе;

2). Да се свака неједнакост односно жене уклони из грађанских законика који су у снази;

3). Да влада и законодавна тела Грчке, Пољске, Чехословачке, Румуније и Југославије узму у дискусију, још у овој парламентарној сесији законодавство у погледу ванбрачног детета, на бази мемоара редигованог на конференцији који ће бити поднесен скупштинама.

ПРИРОДА И ДЕЦА

ПРВА КЊИГА

Фонда за Издавање Дела Југословенских Женских Књижевника :

20 приповедака за децу од Милице Јанковић са 24 колорисане слике од Милице Чађевић. Књига је на финој хартији, штампана цинеро-слогом, са колорисаним корицама. Износи 10 штампаних табака. Цена 20 дин., скупљачима 15% попушта.

Књиге се могу добити у **Администрацији Женског Покрета**, Краља Милана улица број 71.

ЈОГУРТ

ДОСТАВЉА У КУЋЕ СВАКОДНЕВНО

Млекара, Карађорђева улица 24.

Јавити картом.

Претплата на „Женски Покрет“ за 1924. г. износи 50. динара.

Претплату примају наши повереници, а у Београду администратор сваког радног дана у стану уредништва од 3—6 после подне.

Моле се претплатници да достављају на време администрацији сваку промену адресе.

Ко од претплатника не прими на време број, може га тражити у року од месец дана по изласку броја.

Уредништво *Женског Покрета* моли све писце које интересују питања Женског Покрета да му шаљу чланке, реферате и белешке који се односе на та питања. Рукописи треба да буду читко написани, или откуцани машином.

Рукописе треба слати на адресу: Уредништво *Женског Покрета*, Краља Милана улица број 71.

НАШИ ПОВЕРЕНИЦИ:

- Алексинац -- Зорка Михајловић
Бијељина -- Милева Тодоровић, секретар К. С. С.
Велико Градиште -- Мил. Живковића, предс. Ж. Подр.
Врњци -- Ана Стижа ин
Гиљане -- Љубица Дичић
Гор. Милановац -- Зора Ракићева, учитељица
Загреб -- Адела Милчиновић
Завидовић—Босна -- Десанка Плавшић
Зајечар -- Женска Подружина
Крушевац -- Коло Срп. Сестара
Лазаревац -- Мила Мијушковић
Лесковац -- Женска Подружина
Лесковац -- Евгенија Динић
Лозница -- Дана Б. Ристића, председница Ж. Подруж.
Љубљана -- **Ćirila Štebi**
Никшић -- Станица Шаровић, учитељица
Неготин -- Ана Пепић
Обреновац -- Љубица С. Мићић
Пазарић -- Анка Капикул, учитељица
Пожаревац -- Лепосава М. Павловић, пред. Ж. Друштва
Пожаревац -- Мил. Радосављевић, благ. К. С. С.
Прилеп -- Боса Јовановић
Свилајнац -- Зора Поповић
Сарајево -- Војислава Јанковић
Сушак -- Милица Видовић, председ. Добротв. Задруге
Сремска Митровица — Мила Стојнић п.председница
Кола Српских Сестара
Ужице -- Цвета М. Поповић
Чачак -- Љубица Ј. Матић, благајник Жен. Подружине
Шабац -- Јованка Ћосић

